Ali DENİZLİ*

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH

ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND

HISTORY RESEARCH

e-ISSN: 2687-6426

Yıl: 2, Sayı: 2, Haziran 2020, s. 1-25.

KIBRIS'TA YUNAN TERÖR ÖRGÜTÜ EOKA VE KATLIAMLARI

ÖZET

Dini ve siyasi lider olarak seçilen aslında bir terörist olan Makaryos 1950 yılından, mutlu Kıbrıs Barış Harekatına (1974) kadar, ortağı terörist Grivas ve arkasında Yunan devleti ve Yunanistan'dan gizlice gönderilen silahlar ve askerler ile Kıbrıs'ta bir anarşi, tedhiş, terör ortamı yaratmış, bütün kötülükleri adaya saçmış .onun olduğu sürece, adanın her yanında ölüm kol gezmeye başlamıştır. Makaryos ve Grivas'ın ölmesiyle insanlık iki caniden kurtulmuştur.

Kıbrıs Türk halkını yok etmek için onları katleden, aynı zamanda masum, İngiliz ve Rumları'da kallesçe vuran, bombalarla uçuran, Grivas ve Makarios, insanlığa karşı işlenebilecek en büyük suçu teşkil eden "soykırım" suçunu işlemiş bir harp suçlularıdır.

Çalışmamız, tarihsel süreçte Kıbrıs'ta, Makarios ve EOKA lideri Grivas'ın kendi itiraf, söz ve anıları ile beraber, Yunan devleti ve Rum ikilisinin, Kıbrıs'ta Türk halkına neler yaptıkları, özellikle katliamlarını, nasıl silah ve bombaları adaya gönderdikleri, sabotaj ve kallesçe insanların arkadan vurularak katledilmesini ortaya koyarak, dünya kamuoyunu aydınlatıp, gerçeklerin görülmesini sağlamak, Makaryos, Grivas ve EOKA'cılarının yaptıklarının özgürlük savaşı değil de terör, soykırım ve cinayetler olduğunu bilgi ve belgelere dayanarak ispatlamak, yaşananların kronolojik bir özetini sıralayarak, çeşitli arşiv belgelerinin değerlendirilmesi suretiyle Kıbrıs konusundaki araştırmalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

* Doç. Dr., Rumeli Üniversitesi, alidenizlim@yahoo.com.tr.

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 2, Sayı: 2, Haziran 2020, s. 1-25.

Anahtar Kelimeler: Denктаş, Makaryos, Grivas, EOKA, Enosis,

GREEK TERRORIST ORGANIZATION EOKA AND MASSASSES IN CYPRUS ABSTRACT

Makaryos, who was originally a terrorist chosen as a religious and political leader, from 1950 to the happy Cyprus Peace Operation (1974), an anarchy, terror, terrorism in Cyprus, with his partner terrorist Grivas and weapons and soldiers secretly sent from the Greek state and Greece behind him. He created the atmosphere and spread all evils to the island. As long as he started and to die all over the island, with the death of Makarios and Grivas, humanity survived two villains. Grivas and Makarios, who killed and destroyed the Turkish Cypriot people, at the same time innocent, battling in the British and Greeks, flying with bombs, are the war criminals who committed the crime of “genocide”, which constitutes the biggest crime against humanity.

Our study, along with the confessions, words and memories of Makaros and EOKA leader Grivas in Cyprus in the historical process, what the Greek state and the Greek duo did to the Turkish people in Cyprus, especially the massacres, how they sent weapons and bombs to the island, by stating the massacre of people by being shot from behind, enlightening the world public, ensuring that the facts are seen, revealing that what Makaryos, Grivas and EOKA's do is not a war of liberty but terrorism, genocide and murders based on information and documents, sorting a chronological summary of the events and evaluating various archival documents. aims to contribute to the research on Cyprus.

Keywords: Denктаş, Makaryos, Grivas, EOKA, Enosis

GİRİŞ

Yunanistan'ın stratejik olarak önce Osmanlı İmparatorluğu daha sonra Türkiye aleyhine genişleme planı Balkan Savaşları, Kurtuluş Savaşı ve II. Dünya Savaşı ile devam etmiş, On İki Adalar, Girit ve Rodos'un alınması ile de Türkler Ege Denizinden kuşatılmıştı. Kuşatmanın Akdeniz'den tamamlanması için de Kıbrıs'ın Yunanistan'ın egemenliğine girmesi gerekiyordu. Yunanistan bu yayılma stratejisini Megali İdea adını verdiği milli bir çerçeve içine Kıbrıs'ta Kilise, Patrikhane ve Yunan hükümeti tarafından desteklenen Enosis düşüncesi yıllar boyunca kilise ve okullarda öğretilmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısında dünya ve bölgenin gündemini işgal eden Kıbrıs'ın ilhakı yani Enosis Megali İdea çerçevesinde Yunanistan'ın Türkiye'yi güneyden de kuşatmasının en önemli hedefi haline gelmiştir¹.

Uzun yıllar gizlice hazırlık yapan, Grivas² ve Makaryos³ tarafından kurulan EOKA⁴ adındaki Rum yeraltı tedhiş ve terör örgütü 1 Nisan 1955'de açıkça ortaya çıkmıştı.

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ali Fikret Atun , “Makarios’un İhaneti”, http://www.kibristkd.org.tr/pg_327_makariosun-ihani(E. Tarihi 01.06.2020)

² Grivas kendisini şöyle anlatır :” 23 Mayıs 1898’de Mağusa bölgesinde denizden bir mil uzaklıktaki iyi tarım topraklarında bulunan Trikomo köyünde doğdum.. En eski hatırladıklarım ebeveynlerim tarafından

EOKA dağıttığı ilk beyannamelerde şöyle diyordu :*" İki düşmanımız vardır. Birincisi İngilizler, ikincisi Türkler, İngilizler'i adadan kovacağız sonra da Türkleri imha edeceğiz. Gayemiz Enosis'tir."*Başpiskopos Makarios'un 1964 Ağustos'unda söylediği sözler bu gerçeği ispatlamaktadır:*"Eğer Türkiye, Kıbrıslı Türkleri kurtarmak için adaya gelecek olursa, Kıbrıs'ta kurtaracak Türk bulamayacaktır."* demektedir. Kıbrıs davası, bir Türk-Yunan davasıdır. Yunanlıların milli hedeflerinde, " Megali İdea-(Büyük Ülkü)⁵ " Akıllarında ilk günlerden beri hiç değişmeyen "Enosis (Kıbrıs'ı ilhak) ve yalnız Enosis⁶ hedefleri vardır.Sözde din adamı aslında cani ve katil Başpiskopos Makarios'un

toplanmış Elen resim ve süsleri ve duvarlardaki harika Bizans aziz ve günahkâr resimlerinin ibadet eden köylülerin yüz ve tavırlarını yansıttığı Kutsal Bakire Meryem'e adanmış bir , on ikinci yüzyıl köy kilisesiydi.Bunlar Kıbrıslıların sabırla acı çekmelerini bütün sözcüklerden daha iyi anlatmaktaydı.

*Dördü kız olan altı çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğuydum. Köy okulu sıkı disiplinliydi ve ihlâl edenler kızılık sopasıyla dayak yemeyi göze almalıydılar, ama Elen tarihinin ihtişamının daima birinci sırada olduğu derslerimi seviyordum. Özellikle Iskender'in imparatorluk sınırlarının yarı mitolojik muhafızı Dighenis Akritas'ın efsanelerine kendimi kaptırmıştım. Trikomo'nun fazla uzağında olmayan bir yerde, köyün ihtiyarlarının oraya Dighenis tarafından fırlatıldığını bana temin ettikleri dev bir kaya vardı ve annem sık sık onun kahramanlıklarını anlatan halk şarkıları söylerdi.Benimki mutlu bir çocukluktu ve en mutlu olanı, milli bir günde mavi beyaz bayrakların(Yunan) arkasında yürüdüğüm ve hepimizin içinde yanan Elen hürriyet tutkusunu hissettiğim zamandı."*Bkz. Charles Foley ,**General Grivas Hayatım** ,(Çev.Cumhur Atay) , ,İstanbul, Kalkedon Yayınları ,2012,s.21.

³ Kıbrıslı Rum Önderi, Başpiskopos III. Makarios (1913-1977) idi. Trodos Dağlarının eteklerindeki Panayia Köyünde, fakir koşullarda doğmuş, onüç yaşındayken meşhur Kykko Manastırı'na alınmıştı. İkinci Dünya Harbi'nden hemen önce, Atina Üniversitesi İlahiyat Fakültesine gönderilmişti. 1943'te kısa bir süre Kıbrıs'a dönüp Kykko Manastırı'nda hocalık yapmıştı.1946'da, Dünya Kiliseler Konseyinin himayesi altında, Boston Üniversitesi ilahiyat Okulu'nda öğrenimini derinleştirmek üzere, ABD'ye gitti. 1945'de, otuzbeş yaşında Kition Piskoposu seçildi ye böylece bir kere daha vatanına dönmüş oldu.Makarios Kıbrıs'a döner dönmez siyasal bir önder ve enosis propagandacısı olarak etkin bir rol üstlendi. 1948 anayasa önerisinin reddedilmesinde kısmen de olsa pay sahibiydi. 1950'de Kıbrıs Başpiskoposu ve Kıbrıs Rum cemaati lideri seçilerek ödüllendirildi. Başpiskopos olarak Makarios, Yunan Hükümetinin enosis'e destek vermesi için gösterdiği çabaları iki katına çıkardı. Bkz. Piere Oberling, **Bellapais'e Giden Yol**,(Çev. Mehmet Erdoğan), Ankara, 1987,s.2.

⁴ EOKA- Ethniki Organosis Kypriakon Agoniston (Kıbrıs Mücahitleri Ulusal Örgütü) Grivas'ın kurduğu ihtilalci yeraltı ordusu. Denktas EOKA'yı şöyle anlatır:"... *Kıbrıs'ta Rum terör örgütü EOKA'nın saldırıları karşısında silahsız bir halk. Av tüfeklerini bile bir çağrı üzerine İngiliz idaresine teslim etmiş bir halk. EOKA Yunanistan Genelkurmayına bağlı. Yunanistan'ın dışişleri bakanı tarafından yol gösterilen hem siyasi hem vurucu bir örgütle üzerimize yollanmış bir hareket."*bkz. Dilek Yiğit Yüksel , *"Kıbrıs Türk Milli Mücadelesi (1914-1958)"* **Çağdaş Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C. 3, S.18-19, 2009,s. 174.

⁵ Yeni Yunanistan daha ilk kurulduğu günlerde, büyük yayılma emelleri besliyordu. Çevresindeki bütün topraklarda, denizlerde, adalarda gözü vardı. Böyle bir genişleme politikasının günün birinde "utançla sonuçlanmağa mahkûm" olduğu pek düşünülmüyordu. Eski Osmanlı toprakları üzerinde kurulan öteki ulusal devletlerin hiçbirinde Yunanlılarınki kadar aşırı, sürekli ve inatçı bir yayılma emeli görülmemiştir. Yunanistan, ulusal devletler çağında İmparatorluk olmağa ciddiyetle özenmiş ve bu büyük yayılma emelini devlet politikası yapmış bir ülkedir. Yunanistan'ın bu yayılma politikasına genel olarak *Megali İdea* (Büyük Fikir) deniyor.Bkz. , Şimşir , Bilal N., **Ege Sorunu-Belgeler (1912-1913)**, C. I, Ankara, 1976,s.xxix.

⁶ Geçmiş eski Bizans uygarlığına bağlanınca ve buna tek mil Avrupa milletleri inandırılınca Grek'lerin hemen Enosis politikasına başlamaları pek zor olmamıştı. Enosis deyince, biz, Yunanistan'ın eski Bizans topraklarına konmak istediklerini anlıyorduk. Lâkin böyle bir uzak hedefe yönelmek için onların plânladıkları kurallar olmalı idi.Bu planın bizim bildiğimiz belgesi yoktu ama; Yunan istiklâlinden beri gördüğümüz Yunan tutumu bize bunları anlatıyordu.Ayrıntılı bilgi için bkz. Amiral Afif Büyüktuğrul, "Osmanlı (Türk)-Yunan Deniz Silahlanma Yarışı", **Belleten**, Cilt: XXXIX, Ekim 1975, No: 156, s. 728.

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 2, Sayı: 2, Haziran 2020, s. 1-25.

Yunan megali ideasını gerçekleştirmek için enosis davasında Kıbrıs Türk toplumuna karşı yaptığı hunharca katliam ve soykırım vardır. Kıbrıs Türk'ünü tamamen ortadan kaldırarak adayı Yunanistan'a bağlamak için planlı ve örgütlü bir şekilde Kıbrıs Türklerine saldıran Rum canilerinin katliam sonucu olarak Kıbrıs, yakın bir tarihte eşine hiç bir defa rastlanmamış büyük bir felakete sürüklenmiştir.

EOKA terör örgütünün amacı, Adanın Yunanistan'a ilhakı demek olan Enosisi gerçekleştirmektir. Bu amacını gerçekleştirmek için önceleri İngiliz sömürge yönetimini hedef alacaklarını açıklamışlar ancak kısa süre içinde sadece sömürge yönetimine değil adada yaşayan Türklere ve kendi prensiplerini kabul etmek istemeyen (onlara göre komünist olan) Kıbrıslı Rumlara da yönelmiştir. Enosis için harekete geçen EOKA terör örgütü 1960 yılına kadar yani Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasına kadar gerçekleştirmiş olduğu terör eylemlerini özellikle sömürge yönetimine, bilahare gizlice Türk'lere yöneltmişti. Ancak 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulması ile birlikte İngilizleri saf dışı edince, hedefleri açık olarak adadaki Türkler olmuştur. 16 Ağustos 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyetinin kurucu ortağı adadaki Türkleri ve özellikle Cumhuriyeti yıkmayı esas hedef olarak alan EOKA terör örgütü, bu amaçla Makarios'un hazırlattığı Akritas Planı çerçevesinde hareket etmiştir⁷.

1. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI KIBRIS

Grivas İkinci Dünya Harbinde Yunanistan'ı işgal eden Almanlara karşı gerilla harekâtı yapmak maksadıyla X örgütünü kurar. Grivas, X örgütünü 1945 yılında Yunan komünistlerinin Atina'yı terk etmesiyle lağvettiğini belirtir⁸. Grivas ikinci Dünya harbi sonrasında İngilizlerin yanlarında Almanlara karşı dövüşen Kıbrıslılara adayı vereceğini iddia ederek, verilmeyince adayı dövüşerek ele geçirmeye karar verdiğini anlatır.⁹

İkinci Dünya Savaşı sonrasında İngilizler sömürgelerini terk etmeğe başlamıştı. Bunu fırsat bilen Kıbrıslı Rumlar adanın bağımsızlığı için Londra'ya giderek bağımsızlık talebinde bulunurlar ancak İngiliz Sömürgeler Bakanlığı bu teklifi reddeder.

⁷ Sibel Akgün, "Bir Terör Örgütü Olarak EOKA", *Güvenlik Kuvvetleri Dergisi*, S. 67, Kıbrıs Mart 2006, s.1-2.

⁸ Grivas gerilla harbini devrim diyerek gerçekte terörle kazanılacağını anlatmakta ve bu konuyu kendisi şöyle açıklamaktadır :
24 Mart 1943'te tutuklanmamı emreden Almanlar, Savaş Bakanlığındaki büroma geldiklerinde mahkemeyi ziyaret etmekteydim, böylece yardımcım Teğmen Homer Papadopolous beni zamanında ikaz edebildi. O andan itibaren yeraltına indim ve gizli çalışmalarına başladım. Birkaç ay içerisinde, Atina, Pire ve dış mahallelerdeki tamamen güvenilir Yunan subaylarından oluşan ilk gruplarımı oluşturmıştım. Bu, bilinmeyen simgeleyen Elence X harfinden dolayı X adını verdiğim 'özel ordumun' başlangıcıydı." Bkz. Foley, a.g.e., s.23.

⁹ Katil Grivas şöyle anlatır: "İkinci Dünya Savaşı'nda Gamalı Haç (Almanlar) Atina'daki Akropolis'in üzerinde dalgalandığında umutlarımız İngiltere ve Amerika'nın vaatleriyle aydınlandı; 30,000 Kıbrıslı "Yunanistan ve özgürlük için" çarpıştıkları güvencesiyle İngiltere ordusuna katılmaya ikna edildiler. Diğer her Kıbrıslı gibi, Kıbrıs'ın özgürlüğü için de çarpıştığımıza inandım. Fakat savaş bitip demokrasi bir kez daha emniyette olunca vaatler tutulmadı ve uğrunda mücadele ettiğimiz ilkeler çiğnendi. Sakin geçen savaş sonrası yılların ardından adanın bu kadar uzun zamandır peşinde olduğu özgürlüğü tek bir yoldan kazanacağını anladım, onun için dövüşerek." Bkz., Foley, a.g.e., s.20.

Bu durum karşısında İngilizlerin yanında Almanlara karşı beraberce savaştığını belirten Grivas, Kıbrıs bağımsızlığının devrim ile kazanılacağını anlatır¹⁰.

8 Nisan 1948'de genç arhimandrit (piskopoz alt papaz derecesi) Makarios Dünya Kiliseler Konseyi'nden burslu olarak eğitim için Amerika'nın Boston kentinde iken Kitium metropoliti (Kitium bölgesi din sorumlusu piskopos) seçildiğinde, bir din adamıyla ilgili bu rutin seçimin, Kıbrıs tarihine öyle büyük damga vuracak bir dönüm noktasının başlangıcı olacağını kim bilebilirdi¹¹.

Makarios Eylül 1949'da Kitium metropoliti olarak Yunanistan'a gittiği zaman, iç savaşın sürdüğü Vitsi'deki cepheyi ziyaret etti ve komünistlere karşı savaşan birlikleri kutladı. Atina'ya indiğinde "X"çilerin lideri Georgios Grivas'la görüştü. Makarios, Grivas'la olan bu ilişkisi nedeniyle onu, hazırlanan örgütün askeri komutanı kabul etmekte zorlanmadı¹².

2.MAKARYOS-GRİVAS İKİLİSİ İLE EOKA TERÖRÜ VE 1950-1960 YILLARI ARASINDAKİ KIBRIS'TAKİ GELİŞMELER

Rumlar ise 15 Ocak 1950 tarihinde Kıbrıs'ta Rum-Yunan cephesi artık enosis uğraşını değişik yollarda aramaya başlayacaktı. Bu da silah yoluydu. Kan dökerek silah zoru ile enosisi gerçekleştirmeye karar vermişlerdi¹³.

15 Ocak 1950 tarihinde kilisenin kontrolünde, Rumlar "Yunanistan'la birleşmeyi talep ederim.", "Yunanistan'la birleşmeye karşıyım." şeklinde oylamayı ihtiva eden bir sahte ve kanunsuz bir halk oylaması (plebisit) düzenlemişler ve Kıbrıs Rum

¹⁰ Grivas Gerilla ve yeraltı teşkilatı olan EOKA'nın ilk kuruluş aşamalarını şöyle anlatmaktadır: "...1947'de bir Kıbrıs delegasyonu adanın kendi geleceğini seçme hakkı talebinde bulunmak için Londra'ya gittiğinde, kendilerine o günün Sömürgeler Bakanı tarafından Kıbrıs için bir egemenlik değişimi olmayacağı, hatta meselenin tartışılmayacağı söylendi. Bana giderek daha çok, anavatanımı ancak bir devrim kurtaracak gibi görünüyordu.... eskiden 30. Piyade Alayı'nda albayım olan Genelkurmay Başkanı(o dönemde) General G. Kosmas'a döndüm. Yakında Yunanistan başbakanı olacak olan Mareşal Papagos ona güveniyordu. Bu şekilde, o sırada ordudan emekli olduğum halde, planlarım için bir tür resmi destek kazanacağımı umuyordum, ama gelişi yavaş oldu. Kosmas sonunda tam desteğini vaat etti , ...

Aynı zamanda Yunanistan'da büyük etki ve itibar sahibi bir adam olan, eski Savaş Bakanı Bay Yorgos Stratos ile temas kurdum ve ona amaçlarımı anlattım. Böylece 1 Mayıs 1951'de Atina'daki Tsitsas Kafe'de, Stratos, ben ve Ethnarchy Kurulu üyeleri olup, sürgün edilmiş iki siyasi lider Savvas ve Sokrates Loizides kardeşler arasında bir toplantı yapıldı. Bu tartışmanın sonucu, benim İngilizleri Kıbrıs'tan atmak için bir silahlı mücadeleye başlatmayı üstlenmem önerisiydi.

Bir koşul ileri sürerek kabul ettim: Adayı ziyaret edip durumu incelememe ve devrimi kendi belirleyeceğim bir sürede hazırlamama izin verilecekti. Dostlarım, bunu derhal kabul ettiler ve o andan itibaren kurtuluş hareketi soyut idealizmden harekât alanına geçti." Bkz. Foley, a.g.e., s.32.

¹¹ Makarios o zaman sadece 35 yaşındaydı. Boston'da sivil kıyafetle dolaşıyordu ve sakalı yoktu. Ancak metropolit seçildiği zaman, Ortodoksluk kurallarına uyması gerekiyordu. Böylece sakalları büyüsün diye Boston'dan ayrılışını iki ay geciktirdi. Sonunda 13 Haziran 1948'de metropolit koltuğuna oturdu. Bkz.Makarios Drusotis, **Karanlık Yön EOKA**, Lekoşa Galerî Kültür Yayınları,2005, s.31-32.

¹² Makarios daha işgal zamanından, Aya İrini Kilisesi'nde Zangoç (Kilise veya cemaat işlerinde papaza yardım eden kimse) iken Grivas'ı tanıyordu. Makarios, o zaman "X" örgütünde Grivas'ın siyasi danışmanı olan Zafirios Valvis'le tanışmıştı. Valvis, Makarios'u Grivas'la temas ettiren kişiydi. Makarios bir din adamı olarak, o zaman anti-komünist eyleme sempati duyuyordu. 1946'da "X" örgütünün propagandacı yayınlarında bazı makaleleri de yer aldı. Makarios bu yazılarında, Hristiyanlık açısıyla komünistlere karşı çıkıyordu. Ayrıntılı bilgi için Bkz. Drusotis, a.g.e., s.45.

¹³ Sevinç, a.g.m, s. 176.

halkının %96'sının enosis lehinde oy kullandığını açıklamışlardır. Bu halk oylamasına Türkler katılmamış ve de desteklememişlerdi. Hareket, gayrimeşru idi ve yasal değildi. Nitekim İngiliz Yönetimi'nce de kabul edilmedi. Bu kanunsuz hareket, Türklerin de sert tepkisi ile karşılandı¹⁴.

6 Haziran 1951'de Makarios, Grivas ve Sokratis Loizidis¹⁵, Georgios Stratos'un evinde buluşarak atılacak adımları görüştüler. O görüşmede Grivas'ın, durumu yerinde gözden geçirmek üzere Kıbrıs'ı ziyaret etmesi kararlaştırıldı. Tam bir ay içinde 5 Temmuz 1951'de Grivas, İngiltere Elçiliği'nden vize alarak, Kıbrıs'a gelmek üzere Pire'den denize açıldı. Ona eşi Kikis eşlik ediyordu. Lefkoşa'ya varışından hemen sonra 10 Temmuz'da Makarios'la görüştü. Makarios o görüşmede gerilla savaşı verme imkanlarıyla ilgili ilk çekincelerini dile getirdi.

Bu arada 28 Haziran 1950'de Başpiskopos II. Makarios öldü. Cenazesinin hemen ardından Kıbrıs Mücadelesi Koordinasyon Komitesi (SEKA) Yürütme Kurulu toplandı. Kurul aynı günden yeni başpiskopos olarak Kitium metropoliti Makarios'u destekleyeceğini açıkladı. SEKA'nın bu sürpriz hareketinin çifte hedefi vardı. Bir yandan sol tarafından herhangi bir girişimi önlemek, diğer yandan ise, Gime metropoliti Kiprianos'a destek yönünde herhangi bir hareketin önüne geçmek. Böylece 20 Ekim 1950'de 3. Makarios, Kıbrıs'ın yeni başpiskoposu seçildi¹⁶.

Makarios¹⁷ Başpiskoposluk tacını giyerken ölünceye kadar Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı için savaşacağına yemin edip hemen, Enosis faaliyetlerini hızlandırmak için

¹⁴ Çay, **a.g.e.**, s.29, O tarihte adada yaşayan sömürgecinin nüfusu 488.000 kişiydi. İngiltere'nin 1946 yılında yaptığı nüfus sayımına göre; adada 361.199 Yunan (%80,2), 80.548 Türk (%17,9), 8.367 Ermeni ve Maruniler (%1,9) yaşamaktaydı. 1950 yılında yapılan oylamaya katılan 224.747 Kıbrıslı Rum'dan 215.208'i (yaklaşık %96) adanın Yunanistan'a bağlanması lehine oy kullandı. Geriye kalanlar ise genellikle devlet memuru oldukları için oylamaya katılmaktan korkmuşlardı. Bir diğer önemli olay da Ermenilerin pek çoğu ve sınırlı sayıda Kıbrıs Türkünün, adanın Yunanistan'a bağlanması umudunu taşımasıydı.

¹⁵ EOKA'yı kuran örgüt üyelerinden birisi de, 1950'de İngilizler tarafından Kıbrıs'ı terk etmek zorunda bırakılan, Kıbrıs Çiftçiler Birliği (PEK) Genel Sekreteri Sokratis Loizidis'tir. Loizidis, Kıbrıs'tan ayrılmadan önce, o zaman Kitium metropoliti olan Makarios'u ziyaret ettiğini ve İngilizlere karşı silahlı eylem olasılığını tartışmıştır. Makarios Mart 1951'de Atina'yı ziyaret ettiği zaman "Büyük Britanya Otel'de Sokratis Loizidis'le görüşmüş ve Kıbrıs'ta özgürlük hareketi organize edilmesi konusunu tartışmıştı. Loizidis kardeşler tarafından emekli Yarbay V Georgios Grivas'a yaklaşıyor. Loizidis kardeşler ile Grivas arasındaki ilk buluşma Mayıs 1951'de "Tsita" pastanesinde gerçekleşmiş ve Grivas'a komitenin kuruluşu hakkında bilgi verilmiş o da bu örgüte katılmayı kabul etmiştir. Bkz.Drusotis,**a.g.e.**, s.41.

¹⁶ Başpiskoposluk koltuğuna yoğun ilgi gösteren Makarios'un rakibi, Girne metropoliti Kiprianos, Atina basınına yaptığı açıklamalarla, Başpiskoposluğu talep arzusunu dile getirmişti. Ancak Makarios'un SEKA tarafından desteklenmesinin oldubittiye getirildiğini görünce, genç iki metropolit olan kendisi ile Makarios'un çekilmesini ve daha yaşlılardan birisinin başpiskopos seçilmesini önerdi. Ancak mekanizmaların harekete geçirildiği ve Makarios'un artık Başpiskoposluk koltuğunun kesin halefi olarak görüldüğü Lefkoşa'da bu öneri kabul görmedi.

Makarios Kıbrıs'ın yeni başpiskoposu seçildi. Kiprianos bu olayı hiçbir zaman kabullenemedi ve iki din adamı arasındaki ilişkiler daima gergin kaldı.Bkz. Drusotis, **a.g.e.**, s.40-41.

¹⁷ Makarios: Asıl adı Mihail Hristodolu Muskos'tur. 13 Ağustos 1913'te Kıbrıs'ta Pano Panayia-Baf'ta doğdu. 1950'de Başpiskopos olunca Enosis için çalışmaya başladı. Yunanistan'ın desteği ile EOKA terör örgütünü kurdu ve EOKA'nın kanlı eylemlerini perde arkasından yönetti. İngilizler tarafından halkı isyana teşvik suçundan 1956 yılında Seyşel adalarına sürgüne gönderildi. 1960 yılında Kıbrıs

harekete geçti. Makarios, görevine başladıktan sonra daha önceki kilise önderleri gibi enosis mücadelesine önderlik etmiş ve bunun için de kiliseyi kullanmıştır¹⁸.

Enosis plebisiti başarısından hemen sonra sağ, yeni bir önemli girişim daha üstlendi: Rejime karşı silahlı ayaklanma.¹⁹

EOKA terör örgütünü kuran ve Yunan devletinin desteğini alan Grivas 5 Temmuz 1951 tarihinde Kıbrıs'ı ziyaret eder ve keşiflerde bulunur²⁰. Grivas, Makaryosla buluşmasını şöyle anlatır: “*Gelişimden az sonra Başpiskopos Makarios ile buluştum ve ona başarı şansımızın yüksek olduğunu söyledim. Bütün konuyu tartıştık, ona adada gerilla savaşı olanaklarını incelemiş olduğumu anlattım. Ağzı sıkı ve kuşkucu görünüyordu ve bir ay sonra, 3 Ağustos 1951'de tekrar görüşüp de keşfinin sonuçlarını ona anlattığımda ciddi şüphelerinin olduğu çıktı; yüzeyde söylediğim her şeyle mutabık görünüyordu, ama aslında ikna olmadığı izlenimine kapılmışım. Makarios'un tutumu dışında Kıbrıs'tan bulduklarımın tatmin olmuş bir şekilde ayrıldım. Savaşın iki seviyede sürdürülebileceğine karar vermişim: Dağlarda sınırlı ölçüde çalışan küçük, sıkı gerilla gruplarıyla ve birçok askeri hedef bulunan kentlerdeki sabotajcılarla...*”²¹

Yunan Başbakanı Venizelos, 15 Ekim 1951 günü Yunan Parlamentosunda yaptığı konuşmada: “*Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanma isteğini ilan etmekten mutluluk duyduğunu*” belirtiyordu. Böylece bu tarihten itibaren Yunanistan, Kıbrıs meselesini devlet politikası haline getirmiştir²². 1951 yılı içinde Makarios, bir yandan Enosis faaliyetlerini tırmandırırken diğer yandan da önce İngilizleri adadan kovmak daha sonra Türkleri imha etmek ve Enosis'i gerçekleştirmek için EOKA'yı²³ kurdu.

Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı oldu. 1963 Kanlı Noel'i ve diğer terör hareketleri ile Türkleri yok etmek için çalıştı. 1967'den sonra Yunan Cuntası ve Grivas ile arası açılmaya başladı. 15 Temmuz 1974'te Yunan Cuntası'nın darbesinden İngilizlere sığınarak kurtuldu. 1974 yılında tekrar Kıbrıs'a döndü. 1977'de Lefkoşa'da öldü.

¹⁸ Vehbi Zeki Serter, **Kıbrıs'ta Rum-Yunan Saldırıları ve Soykırım**, Ankara, Genelkurmay Basımevi, 2008, s.45. Makaryos bu konuşmasında daha da önemli olarak şunları ifade etmişti :” “*Bu kutsal kubbe altında, inançla, aziz yeminimizi edelim. Taviz vermeyeceğiz! Taviz vermeyeceğiz! Uzlaşma yok! Zorbalığı ve şiddeti engelleyeceğiz. Artan cesaretimizle, bize göz dikenlere karşı namuslu duruşumuzu sergileyeceğiz; ilhak ve yalnızca ilhak*” **Nikos Psirukis**, İstoria Tis Singhronis Elladas 1940-1967 (Modem Yunanistan Tarihi 1940-1967), **Epikeroftita**, Atina, 1976, s. 260'dan aktaran, Sevinç, **a.g.m.**, s.177.

¹⁹ Drusotis, **a.g.e.**, s.40.

²⁰ Grivas Kıbrıs'a gidişini şöyle anlatır :” *Anavatanıma yirmi yıldır ilk olan bu ziyarette bir gizlilik yoktu. Kendi adımla, kendi pasaportumla seyahat ettim ve karım Kiki'yi de yanıma aldım. 5 Temmuz 1951'de Kıbrıs'a vardık ve önce Lefkoşa'da, artık büyük deneyim sahibi bir doktor olan ağabeyim Michael'de kaldık. Adada serbestçe hareket ettim ve diğer herhangi bir yaz ziyaretçisi gibi Solya ve Maratasa vadilerinin köylerini dolaştım. Burada arazinin bir ilk incelemesini yaptım.*” .Bkz. Foley, **a.g.e.**, s.33.“

²¹ Foley, **a.g.e.**, s.36.

²² Çay, **a.g.e.**, s.36.

²³ EOKA- Ethniki Organosis Kypriakon Agoniston (Kıbrıs Mücahitleri Ulusal Örgütü) Grivas'ın kurduğu ihtilalci yeraltı ordusu. Denктаş EOKA'yı şöyle anlatır:”...*Kıbrıs'ta Rum terör örgütü EOKA'nın saldırıları karşısında silahsız bir halk. Av tüfeklerini bile bir çağrı üzerine İngiliz idaresine teslim etmiş bir halk. EOKA Yunanistan genelkurmayına bağlı. Yunanistan'ın dışişleri bakanı tarafından yol gösterilen hem siyasi hem vurucu bir örgütle üzerimize yollanmış bir hareket.*” Bkz. Yüksel, **a.g.m.**, s. 174.

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 2, Sayı: 2, Haziran 2020, s. 1-25.

Grivas hatıralarında şöyle anlatır :” *Başpikopos Makarios’un başkanlığında gizli bir kurtuluş komitesi örgütleyebilmemiz 2 Temmuz 1952’ye kadar gerçekleşmedi. ...Makarios’un gerçekten kuvvet yoluyla bir çözüm isteyip istemediğinden kuşku duyduğunu söyledi, ama şunu ekledi, “Özgürlük kan dökülmeden asla kazanılmaz.”Ada’ya 1952 Ekim başında vardım ve bu kez karşılaşmak zorunda olduğum problemleri tam olarak incelemek için tam beş ayımı verdim....*²⁴”

Grivas Kıbrıs’a 2’inci kez 1952 Ekim başında gider Kıbrıs’ta terör için gerekli silahlar için Kasım 1952’de, Makaryos’un aracılarla görüşmesini yapar. Silahlar’ın çıkacağı Baf’a giderek sahili inceler ve terör örgütüne eleman teminine girer²⁵.

3 Ekim 1952’de Grivas, Kıbrıs’a ikinci yolculuğu yaptı ve Makarios’la bir dizi temasta bulunarak mücadelenin veriliş şekillerini görüştü. Makarios özellikle, bu amaç için kilise tarafından kurulan gençlik örgütlerine dayanıyordu. O zaman Pan Kıbrıs Milli Gençlik Örgütü (PEON) ile Ortodoks Hristiyan Gençlik Birliği (OHEN) ve kilisenin nüfuzu altındaki, Kıbrıs Çiftçiler Birliği (PEK) vardı. Makarios, Grivas’ı bu örgütlerin başındakilerle temasa geçirdi. PEON’un başında Stavros Poskotis, OHEN’in Papastavros Papagathangelu ve PEK’in başında da Andreas Azinas bulunuyordu. Böylece örgütün Kıbrıs’taki ilk çekirdeği oluşturuldu.

Grivas, adada bulunduğu sürede, Trodos ile Beşparmak Dağları yanında, silah sevkiyatı için uygun yer arayışıyla kıyılarda da keşifler yaptı. 25 Şubat 1953’te Atina’ya döndü ve “X”in stoklarından, kendi ifadesine göre yeni örgüte “hibe” ettiği silahları toplamaya başladı²⁶ Grivas Şubat 1953’te Yunanistan’a dönerek Terör planı yapar ve bunu Makaryos’a ve eski savaş bakanı Yorgos Stratos’a verir. Suikast ve bombalamada kullanacağı silahları Yunanistan’da ki gizli depolarından getirtir²⁷.

²⁴ Foley, **a.g.e.** s.37. Grivas hakkında diğer bir değerlendirme ise şöyledir :” *Grivas bir faşisttir. Yunanistan’ın Nazi işgali altında olduğu İkinci Paylaşım Savaşı yıllarının önemli bir dönemini Nazi iş birlikçisi Yunan Hükümeti’ne hizmet ederek geçirmiştir. Kurduğu X örgütü aracılığı ile komünist partizanlara karşı iş birliği yapmak için Nazilere defalarca başvurmuş ama ne kendisi ne de örgütü Nazilerin ilgisini çekmediği için çok arzuladığı bu hizmeti sunamamıştır. Nazilerin Yunanistan’dan kovulmasından sonra İngiltere tarafından “keşfedilen” Grivas ve paramiliter örgütü X, Yunan İç Savaşı boyunca komünistler karşısında İngilizlerin yanında savaşmıştır. Grivas’ın Yunanistan için öngördüğü sistem ise krallıktır. Zaten örgütünün logosu da X harfinin üzerine yerleştirilmiş krallık tacıdır. Grivas’ın Kıbrıs ile ilgili ilk faaliyeti de EOKA aracılığı ile değil yine X aracılığı ile gerçekleşmiştir. “ diye bilgi vermektedir .Ayrıntılı bilgi için b-Bkz. Foley, **a.g.e.**, s.13-14.*

²⁵ Grivas ilk planını şöyle açıklar:” *Savaş başlamadan önce Kıbrıs’a silâh sokulması için de bir plan hazırladım. Yardımını sunmak için ağabeyimin Lefkoşa’daki evinin kapısına gelen Başpiskopos’un himayesindeki Andreas Azinas’la ilk buluşmam o zaman, Kasım 1952’de oldu. Onunla ilk silâh teknesinin yanaşacağı yeri seçtim: Burası batı sahilindeki Baf’tan birkaç mil uzaklıkta, bir patikanın bizi plajdan Hloraka köyüne, Azinas’ın ailesinin evine götüreceği küçük, kumsal bir koydu. Akriba ve dostlarının silâhları alıp tarlalarında saklamaları ayarlandı. Tüm operasyonu benim emrim altında Azinas yönetecekti. Azinas’ın PEK Çiftçi Birliği Genel Sekreteri konumu ona, tarım işleri için adada sürekli seyahat etmek ve Atina yolculukları için mazeret veriyordu. Makarios ile benim aramdaki aracı haline geldi.” Bkz. Foley, **a.g.e.**, s. 37-38.*

²⁶ Drusotis, **a.g.e.**, s.47.

²⁷ Grivas :”Silahları X lideri olduğum günlerden beri saklı olan silâhları depodan çıkardım, diğerleriniyse 1945 İç Savaşı’nın bitiminden sonra çeşitli kişiler tarafından yapılan stoklardan getirdim.” Diye belirtir.Bkz. Foley, **a.g.e.**, s.40.

Başpiskopos Makarios ABD ziyaretinden döndüğü 7 Mart 1953'te kurtuluş komitesi yeni bir toplantıya çağırıldı ve mevcut on iki üye gizlilik içinde itaat yeminini etti²⁸. Bu örgüt Rum Ortodoks Kilisesi önderliğinde bir yeraltı örgütü olup ve enosis için çalışıyordu. Yunanistan tarafından da bu terör örgütünün başına Terör lideri emekli Yarbay Grivas²⁹ Kıbrıs'a gönderilmiş ve kendisinden Rum Gençlik Teşkilâtı PEON³⁰ ve OXEN'i organize etmesi istenmişti. Grivas Kasım 1952 'de Kıbrıs'a gittiğinde bu terör örgütünü dini de karıştırarak hristiyan gençlikten seçtiğini ve haçlı örgütü gibi tertipleliğini ifade etmektedir.

Ancak 1953 senesinde İngiliz idaresi bu cemiyetlerin faaliyetine son verdi. Bu teşkilâtlar daha sonra EOKA (Ethniki Organosis Kypriakon Agoniston) adı altında şekil değiştirerek Makarios'un emrinde gizli bir tedhiş teşkilâtına dönüşecektir. Örgüt teşkilata alacaklarını yemin³¹ ettirdikten sonra kabul etmektedir.

10 Mart 1953 tarihinde Atina'da Grivas'ı ziyaret eden Makaryos terör planı görüşür, yine Grivas hatıralarında, güya din adamı Makaryos'un sabotaj istediğini para

²⁸ Makaryos ve Grivas'ın ettiği yemin "Kutsal Teslis adına Enosis davasıyla ilgili bütün bildiklerimi ve bileceklerimi işkence altında ya da hayatım pahasına bile olsa gizli tutacağım yemin ederim. Bana verilen talimatlara her zaman sorgusuz uyacağım." Bu yemini imzalayanlar: Kıbrıs Başpiskoposu Makarios, Nikolas Papadopoulos (General), Yorgos Stratos, Yerasimos Konidaris (Profesör), Antonios Avgikos (Avukat), Savvas ve Sokrates Loizides, Yorgos Grivas, El. Catsomiros (zanatkâr), D. Stavropoulos (demiryolu memuru), Demetrios Vezanis (Profesör), Elias Alexopoulos (Albay). Ayrıntılı bilgi için Bkz. Foley, a.g.e., s.41..

²⁹ Grivas bu dönemde, Kıbrıs'ta bir isyanın önderliğini yapma fikri, benliğine yerleşmişti. Para ve silah toplamak amacıyla, önde gelen Yunanlıların katıldığı bir Kurtuluş komitesi kurdu. Enosis'e barışçı yollardan ulaşmayı ümit ettiğinden ilk başlarda kendisini dizginlemeye çalışan Makarios ile bir dizi görüşmede bulundu. Nihayet, Kıbrıs'ta iki uzun keşfe çıkarak İngilizlere karşı girişmeyi tasarladığı mücadelenin temellerini attı. Makarios'un desteğini nihayet elde eden Grivas, 1954 Mart'ta Kıbrıs'taki sürekli karargâhını kurdu. Burada, Bizans döneminin efsanevi halk kahramanı Dighnenis'in ismini "Nom de Guerre" olarak alıp, EOKA biçimindeki kısaltılmışıyla daha iyi tanınan, ihtilalci yeraltı ordusunun kuruluşunu tamamladı. Bu Örgütün üyelerinin büyük çoğunluğu, Makarios'un kurduğu iki örgütten, Gençlerin Hristiyan Ortodoks Birliği (OXEN) ve Birleşik Kıbrıs Enosis Gençlik Örgütü (PEON)'nden geliyordu. Bu aşamadan sonra da Grivas, Ada'yı iç harbin ortasına attı. ihtilalci girişimlerde ve genellikle buna koşut giden insafsızlıkta alışılmamış bir beceri göstererek kısa zamanda İngiliz sömürge yönetimi için büyük bir bela haline geldi. Bkz., Oberling, a.g.e., s.33.

³⁰ Grivas Kasım 1952'deki gezisinde yaptıklarını şöyle anlatır: "Bu sırada Hristiyan gençlik hareketlerinin iki önderi, OHEN'den Papastavros ve PEON'dan Stavros Poskotis, silâhları alıp adanın başka taraflarında depolayacak bir avuç güvenilir genci seçmekteydi. İlk saldırılarımızı hazırlamak için döndüğümde gerçek savaşçılar bu örgütlerden seçilecekti. Seferberliğimizin köken ve hareket bakımından "saf" Kıbrıslı olduğunu dünyaya göstermek için savaşta yalnızca Kıbrıslıları kullanmaya karar vermiştim." Der Ayrıntılı bilgi için Bkz. Foley, a.g.e., s.40.

³¹ EOKA örgütünün yemini şöyledir: "Kutsal Teslis adına yemin ederim ki, Kıbrıs'ın İngiliz boyunduruğundan kurtarılması için hayatımı bile feda edecek şekilde bütün gücümle çalışacağım. Örgütün bana verebileceği bütün talimatları sorgusuz yerine getireceğim ve bunlar ne kadar zor ve tehlikeli de olsa hiçbir itirazda bulunmayacağım. Örgütün liderinden talimat almadıkça ve amacımız başarılmadıkça mücadeleyi terk etmeyeceğim. Yakalanıp işkence edilsem bile ne örgütün bir sırrını ne de şeflerimin ya da diğer üyelerin isimlerini asla kimseye açıklamayacağım. Bana verilen bir talimatı savaşçı arkadaşlarıma bile açıklamayacağım. Bu yemine uymazsam, hain olarak her cezaya lâyığım ve ebedi yüzkarasına bürüneyim." Foley, a.g.e., s.46, Benzer tercümesi için Bkz. Psirikis, Nikos, **İstoria Tis Singhronis Elladas 1940-1967 (Modern Yunanistan Tarihi 1940-1967)**, Epikerotita, Atina, 1976.s.294'ten aktaran Sevinç, a.g.m., s.177,178.

yolladığını belirterek şöyle anlatır: “...Başpiskopos’un çekingenliğiyle uğraşmak zorundaydım. 7 Haziran 1953’te Makarios, Andreas Azinas yoluyla bir kez daha yalnızca sabotaj istediği haberini yolladı.” Grivas Makaryos’la görüşmesinden sonra Yunan başbakanından destek ister, ancak başkan sessiz sessiz kalır.³² Grivas 23 Haziran 1953 tarihinde Makaryos’dan silahlar için para alındığını belirtir.³³ Makarios, Şubat 1954’te Atina’da, Grivas’la tekrar görüştüğünde Grivas ondan, Kıbn’s’a ilk silahların gönderilmesi için onay istemişti. Makarios yine tereddütlüydü. Grivas, Amiral Aleksandros Skelarios’la birlikte Makarios’u ziyaret etti ve onu iknaya çalıştı. Makarios sonunda ikna oldu ve Azinas’ı silahların gönderilmesi için Grivas’la işbirliği yapmak üzere Atina’ya çağırdı.³⁴

2 Mart 1954 günü Yunanistan’ın Attika /Atina bölgesi) bölgesinden ilk silahlar ve bombalar Kıbrıs’a gönderilir.³⁵ Makarios’un Atina’ya sistemli baskıları, 1954 başlarında sonuç verdi ve Yunanistan Kıbn’s sorununu, Yunan-İngiliz sorunu olarak resmen İngiltere’nin önüne koymaya başladı. 29 Şubat 1954 tarihinde Grivas’la toplanan EOKA komitesi Makaryos’u ikna ederek terör faaliyetlerinin derhal başlaması kararı alırlar³⁶.

İngiltere Dışişleri Bakanı Anthony Eden Yunanistan’ın bu tezine tepki göstererek, 15 Mart 1954’te Avam Kamarası’nda yaptığı konuşmada, hükümetinin,

³² Grivas şöyle anlatır: “Üç gün sonra Makarios ve Savvas Loizides, Kıbrıs ziyaretimin sonuçlarını tartışmak için Atina’daki daireme geldiler. Önerilerim iyi karşılanmadı. Makarios, kuvvet kullanılması gereğini kabul ederken, operasyonlarımızı sabotajla sınırlandırmak istedi. Gerilla gruplarının kullanılmasını içeren orijinal planımda ısrar ettim ve bir anlaşmazlık notuyla ayrıldık. Mareşal Papagos şimdi büyük bir çoğunlukla Yunanistan başbakanı seçilmişti (19 Kasım 1952’de seçilmişti), ben de destek için tekrar ona başvururdum. Makarios ile konuşmamdan dört gün sonra Papagos’un cevabını aldım. Ne harekete dâhil olmak istiyordu, ne de planlarımdan haberdar olduğunun bilinmesini istiyordu.” Bkz. Foley, a.g.e. s.42.

³³ Grivas şöyle anlatır “23 Haziran 1953’te ağabeyim Michael’dan, “Başpiskopos Makarios kendisine Azinas yoluyla söyledikleriyle hemfikir, malzemeyi gönderilmek üzere hazırlayacakmışsın” diye yazan bir mektup aldım. Aynı anda Savvas da silâh satın almak için Makarios’tan para almıştı.” Bkz. Foley,a.g.e., s.42.

³⁴ Drusotis, a.g.e. s.50.

³⁵ Grivas silahları şöyle anlatır:” Bir hafta sonra Andreas Azinas, Hloraka’ya sevkiyatın teslimiyle ilgili emirlerimi almak için uçakla Kıbrıs’tan geldi. 2 Mart 1954’te Attika’daki ıssız bir kıyı şeridindeki küçük bir tekneye, karanlığın örtüsü altında şu silâhlar yüklenmişti: 3 Bren (İngiliz), 3 Baretta makineli tüfek (İtalyan; biri kötü durumda),3 Thompson makineli tabanca (Amerikan),17 otomatik; Sten (İngiliz) ve Marcip (Alman),47 tüfek (çeşitli menşe ve yaşta),7 Revolver (çeşitli menşe ve çapta),32,150 mermi (çeşitli kalibre),290 el bombası 20 kilo fitilli patlayıcı, Bu listedeki ağır malzemenin paketleme ve yükleme noktasına getirmesinin maliyeti 50.000 Drahmi’den (yaklaşık 600 Pount) fazla değildi. Kargo Hloraka’da Azinas’ın şahsi gözetimi altında emniyetle boşaltıldı ve köyün civarındaki tarlalara gizlendi. İşte ben yalnızca bu silâhlarla savaşı mühim bir takviye olmadan neredeyse bir yıl sürdürdüm.” Bkz., Foley, a.g.e. s.43.

³⁶ Grivas şöyle anlatır:” 29 Ocak 1954’teki kurtuluş komitesi toplantısında sonunda harekâtın olabildiğince erken başlaması gerektiğine karar verildi. Bu konuda Atina’ya, bir ay sonra, silâh dolu ilk gemi harekete hazır olduğunda toplantıya gelen Makarios dışında herkes tarafından hemfikir olundu. Toplandığımızda onun kuvvet kullanılması konusunda fikrini hâlâ değiştirmemiş olduğunu hemen anladım. Onu ilk ve son olarak zorlamak için silâh teknesiyle ilgili ayarlamalarda bana yardım eden eski Yunan Donanma Komutanı Amiral Sakelariou’dan Makarios’u benimle birlikte görmesini ve onu daha cesurca ilerlemeye zorlamasını istedim. Amiral büyük kişilikli ve ikna edici bir adamdı ve kendi aramızda Makarios’un kafasındaki şüphelerin en azından bazılarını giderebildik.” Bkz., Foley, a.g.e., s.43.

Kıbns sorununu Yunanistan'la tartışacak pozisyonunda olmadığını söyledi. Aynı dönemde Makarios, Yunan Başbakanı Mareşal Aleksandros Papagos'tan Yunanistan'ın İngiltere aleyhinde BM'ye başvuracağı ve Kıbns'ın self-determinasyonunu talep edeceği sözü aldı³⁷.

Grivas: “*Ağabeyim Ağustos'ta Makarios'un elzem olan ikinci silâh ve patlayıcı yükü için para göndermekte olduğunu yazdı. İki hafta sonra Yunanistan'ın başvurusu Birleşmiş Milletler'e verildi*”³⁸ Demektedir.

22 Ağustos 1954'te, Yunanistan'ın BM Daimi Temsilcisi Hristianos Ksanthopoulos-Palamas, BM örgüt sekreterliğine ilk Yunan başvurusunu sundu. Makarios, mücadelesinin sonuç verdiğine inandı ve 28 Ağustos'ta, Lefkoşa'daki Faneromeni Kilisesi'nde büyük bir toplantı düzenleyerek Enosis yemini yaptı. Yeminde şöyle deniliyordu: “*Bu kutsal kubbelerden şu yemini yapalım; ulusal talebimize ölüme kadar sadık kalacağız. Gerilemeden. Taviz vermeden. Uzlaşmadan. Şiddet ve zorbalığı aşağılayacağız. Moral gücümüzü cesaretle yükseltecek, bir ve tek şey amaçlayacak, bir ve tek şey gözeteceğiz: Enosis ve yalnız Enosis.*”³⁹

Ancak ana vatan Türkiye'nin Birleşmiş Milletlerde Kıbrıs Türk'ünün haklı davasını savunması üzerine bir sonuca gidemedi⁴⁰. Yunanistan ve Kıbrıslı Rumlar meseleyi bir taraftan Birleşmiş Milletler'e götürürlerken diğer taraftan da Kıbrıs'ta tedhiş eylemlerini başlatmak suretiyle meseleyi Enosis emelleri doğrultusunda sonuçlandırmaya karar vermişlerdi⁴¹.

Makarios, Eylül 1954'te Yunan müracaatının görüşülmesini izlemek için New-York'a geçmek üzere Atina'ya gitti. 1 Ekim'de Grivas'la buluştu ve Kasım'da başlayacak olan BM'deki görüşme ışığında mücadele sürecini tartıştılar. Grivas'a göre, Makarios uluslararası ilginin harekete geçirilmesi için operasyonların BM'deki görüşmeden önce başlamasını, ancak sınırlı boyutlarda olmalarını istiyordu. Sonunda Kıbrıs'a malzeme götürecek olan yelkenli geminin ödenmesi için Savvas Loizidis'e para verdi⁴².

Grivas şöyle anlatır :” *Ekim 1954'te Atina'dan New York'taki Birleşmiş Milletler yoluna koyulmuş yeni bir Makarios geçti. Artık, silâhların Kıbrıs'a sevkinin hızlandırılmasını istiyordu. Bana, tekneye ödeme yapılması için Savvas Loizides'e para*

³⁷ Drusotis, a.g.e. s.52.

³⁸ Gönderilen 2 nci parti silah ve bombalar: 656 mermili 34 tabanca, 4000 mermili 4 Steiger otomatik, 4000 adet 9mm mermi, 350 kilo dinamit, 300 lb Nobel, 08 patlayıcı, 100 mayın, 300 el bombası, 700 kutu fulminat civa, 100 duman bombası, 1.100 metre yavaş yanan fitil, 120 renkli aydınlatma fişeği, Kamera, dürbün, vs. Malzeme, önceki gibi bir tekneye yüklenecek ve aynı kaptanla Hloraka'ya gönderilecekti. Bkz. Drusotis, a.g.e. s.50.

³⁹ Drusotis, a.g.e. s.51.

⁴⁰ Serter, a.g.e., s.8.

⁴¹ Abdulhaluk Mehmet Çay, *Kıbrıs'ta Kanlı Noel-1963*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1989, s.38-39.

⁴² Drusotis, a.g.e. s.52. Grivas paranın 23 Haziran 1953'de de alındığını hatıralarında belirtir.

verdiğini ve hem onun, hem de Yunan Dışişleri Bakanı Stefanopulos'un hemen gitmem için istekli olduklarını söyledi.⁴³

Makarios, 9 Ekim'de 1954 'de Grivas'la yeni bir görüşme yaptı. Grivas, bir an önce Kıbrıs'a gitmek istiyordu. Makarios'un hâlâ daha tereddütleri vardı, ancak sonunda rıza gösterdi⁴⁴. 26 Ekim 1954 yılında Kıbrıs'a gitmek üzere gizlice yola çıkan Grivas 10 Kasım günü Hloraka kıyısından karaya çıkar⁴⁵.

10 Ocak 1955 Newyork'tan dönen Makaryos, Grivas'la Larnaka'da buluşarak, Amerika'nın Enosis'e karşı çıktığını, terör faaliyetleri için Yunan Başbakanı Papagos'un onay verdiğini anlatır, terör ve bombalamaların 25 Mart 1955 Yunan bağımsızlık günü yapılmasını ister. Bu toplantıda Terör örgütü adıda Grivas tarafından EOKA⁴⁶ olarak konulmuştur⁴⁷.

Makaryos Newyok'tan dönerken Atina'da EOKA komitesine silah ve bombalar için para vermiş ancak Yunanistan'dan gönderilen silahlar Kıbrıs'ta İngilizler tarafından yakalanmıştır.⁴⁸ Hukuki yoldan sonuca yani enosis hedefine gidemeyeceğini anlayan

⁴³ Foley, a.g.e., s.44. Ayrıca Grivas şöyle anlatır: "Şimdi, aleyhte bir tutumun Kıbrıs'ta ve böylece Orta Doğu'da sorun başlatacağına Amerikalıları ikna etmek için Birleşmiş Milletlerdeki müzakereden önce eylem gerektiği düşünülüyordu, fakat Makarios bu aşamada bile tereddüt ediyordu. Üçüncü kez buluştuğumuzda ne zaman saldırmamızı istediğini Amerika'dan işaret edeceğini söyledi; dördüncü toplantıdaysa varır varmaz saldırmamızı istedi... Önemli olan Kıbrıs'a mümkün olduğunca hızlı varmam gerektiği idi. ...26 Ekim 1954'te karımdan izin alıp, yalnızca inançla silâhlanmış olarak Kıbrıs yoluna koyulduğumda hayatımın en zor işine başlamış olduğumu biliyordum, ama cesur olana bütün yolların açık olduğunu da biliyordum ve günlüğümü, "Tanrım bana rehber ol... İnanç ve cesaretle gidiyorum... Başaracağım" şeklinde bir umut notuyla kapattım." Bkz. Foley, a.g.e., s. 44, 45. Grivas cinayetlerine Tanrıyı da ortak ediyordu.

⁴⁴ Drusotis, a.g.e. s.53.

⁴⁵ Kıyıya çıkışını Grivas şöyle anlatır: "10 Kasım 1954 öğleye doğru Kıbrıs sahilinin ince çizgisini görene kadar mücadeleyle güneye doğru yol aldık. Alaca karanlıkta Hloraka'ya yaklaştık ve saat 20.00'de bir bot içerisinde kıyıya kürek çektik. Kıyının birkaç metre uzağında bir ses, 'Kim var orada?' diye seslendi.

"Dighenis burada!" diye yanıtladım.

Doğru cevap geldi: "Akritas burada."

Sahile adım attık ve bizimle buluşup köye götürmek için gelen adamlarla el sıkıştık. Fırtına dinmişti ve her şey sakindi. Ertesi sabah, Kıbrıs'a gelmiş olan silâhlar temizlenip dağıtılmak üzere gizlendikleri yerlerden getirildi. Bu ilk işti ve sonraki iki hafta OHEN ve PEON gençlik hareketlerinin gruplarını örgütlemek ve adamlarını eğitmekle meşgul oldum. Kısa zamanda beş büyük şehirde ve yedi kilit köyde örgütün çekirdeği oluşturulmuştu. Her üyeye yemin ettirildi." Folley, a.g.e. s. 46.

⁴⁶ EOKA /Ethniki Organosis Kypriou Agoniston: Kıbrıslı Savaşçılar Milli Teşkilatı)

⁴⁷ Grivas şöyle anlatır: "Görüşme için New York'ta bulunan Başpiskopos Makarios 10 Ocak 1955'te döndü ve ertesi gün Larnaka Piskoposluğu'nda buluştuk. Amerika'nın bize karşı çıktığı Birleşmiş Milletler'deki olayları anlattı ve Mareşal Papagos'un artık eylemlerimizle tamamen mutabık olduğunu söyledi. Bunu işitmekten memnun olmuştum, çünkü Yunan Başbakanı o tarihe kadar hiç destek vermemişti ve yapmış olduğumuz her şeyi ona rağmen yapmıştık. Ona, örgüte bir isim bulmak zorunda olduğumuzu söyledim ve EOKA'yı önerdim. Ayrıca devrimin başlangıç tarihini de tartıştık. Makarios, Yunanistan'ın bağımsızlık günü olan 25 Mart'ta başlatmak istedi; ama ben bu kadar geriye bırakırsak sürpriz unsurunu kaybedebileceğimizi ileri sürdüm: Bu zamana kadar İngilizler hiçbir tedbir almamışlardı ve ordu kampları ve hükümet daireleri neredeyse korunmasızdı. Ayrıca operasyon için uzun kış gecelerinden yararlanmalıydık." Bkz., Folley, a.g.e., s. 46.

⁴⁸ Grivas şöyle anlatır: "Andreas Azinas, Başpiskopos'un Amerika'dan dönerken Atina'da yeni bir sevkiyat için 65.000 Drahmi (795 Pount) ödemiş olduğu ve malzeme vardığında 48.000 Drahmi'lik (480 Pount) bir taksitin daha ödeneceği bilgisini verdi. St George teknesi Yunanistan'dan 13 Ocak 1955'te

Yunanistan bu kez kan dökerek tedhiş yoluyla emelini gerçekleştirmeyi denedi. Kıbrıs'ta kurdurtmuş olduğu EOKA adlı yeraltı tedhiş örgütünü 1 Nisan 1955 tarihinde harekete geçirdi. Önce İngilizleri hedef alan Rum tedhişi, üç ay gibi kısa bir süre sonra, Türkleri de hedef aldı⁴⁹.

Yunan Hükümetinin her türlü maddi ve manevi desteğiyle ve Grivas'ın komutasında çalışan EOKA Kıbrıs'ın her tarafında geniş ölçüde teşkilâtlandı. Nihayet 1 Nisan 1955'de Lefkoşa'da genel valilik, müsteşarlık dairesi ve Ortadoğu İngiliz Kara Kuvvetleri genel karargâhında bombalar patladı, radyoevi yakıldı, Magosa, Larnaka ve Limasol'da da buna benzer tedhiş hareketleri yapıldı. Sokaklarda ihtilâl beyannameleri dağıtıldı. Yunan radyosu tedhiş hareketinin başlamasını takiben EOKA çetelerini, milli kahramanlar olarak bütün dünyaya ilân etmekten çekinmedi.

1955 yılı Mart ayı itibariyle Kıbrıs'taki terör eylemleri hız kazandı. Katil Grivas artık çocukları, her türlü terör işinde kullanıyordu.⁵⁰ Kıbrıslı Türkler de EOKA'ya karşı antiterörist bir savunma örgütü olan "Volkan"ı kurmuşlar ve bu örgüt 1957'de Türk Mukavemet Teşkilatına (TMT) dönüşmüştür.⁵¹ Fakat Volkan adını taşıyan yetersiz şekilde teçhiz edilmiş ve genellikle dağınık kuvvet, profesyonel bir ordu mensubu (Grivas) tarafından yönetilen ve Yunanistan'dan kaçırılmış silahların büyük bir deposunu haiz EOKA'nın asla rakibi değildi.⁵² Rum yeraltı tedhiş örgütü EOKA, İngilizlerin yanı sıra, enosise karşı direnen yüzlerce masum Türk'ün kanına girmiş,

ayrıldı, ben de Hloraka grubuna karşılanması için hazırlanmaları emrini verdim. İki gün sonra Başpiskopos Makarios bana, birisinin bize ihanet ettiği ikazında bulundu: İngilizler bir silâh yükünü çevirmişler ve adanın batı yarısına özel bir gözetleme koymuşlardı. St George ile denizde temas etmemizin bir yolu yoktu ve her şeyin iyi olacağını umut ederek ıstırap dolu iki hafta boyunca bekledik. Rodos'ta Siren'e olduğu gibi, yalnızca kötü hava yüzünden geciktiğine emindim, fakat şans bize karşıydı. 1955'te tekne Hloraka kıyısı açıklarında bir İngiliz destroyeri tarafından yakalandı ve hem tayfası, hem de onunla Yunanistan'a dönmeyi planlayan Sokrates Loizides dâhil, sahildeki grup tutuklandı. Bu sendeletici bir darbeydi. Eyleme başlayacağımız sabotaj seferberliğinin neredeyse tüm stoğu olan hayati önemdeki patlayıcıları yitirmiştik ve bütün hareket keşfedilme tehlikesi içerisindeydi. Derhal Lefkoşa'yı terk ettim ve bütün eğitimlerin kesilmesi emrettikten sonra Kakopetria dağ köyüne sığındım, fakat otoriteler ödülleriyle tatmin olmuş görünüyorlardı ve meseleyi ileri götürmediler. Sonra başkente döndüm ve tekrar çalışmaya başladım. Eğer madenlerden ve ordu depolarından yeterince patlayıcı sağlayabilirsek orijinal sabotaj planını korumaya niyetliydim; olmazsa en iyi adamlarımı ufak silâhlarla eğitip, savaşı gerillalarla başlatmalıydım." Bkz., Folley, a.g.e., s. 51.

⁴⁹ Serter, a.g.e., s.46.

⁵⁰ Grivas şöyle anlatır: "Bu sırada ciddi şekilde halkın zihniyeti için savaşılmaya başladım; hepsinden çok gençler üzerinde yoğunlaştım. Kıbrıs gençliğini EOKA liderliğine çevirmek niyetindeydim ve Mayıs 1955 başında her iki cinsten öğrencilerin broşür dağıtmak, İngiliz ajan ve polislerini izlemek ve kitlesel gösterilerde yer almak için Örgüt'e katılmaları emrini yayınladım. En canlı ve cesur çocuklar daha sonra savaş gruplarına terfi edeceklerdi. İlk büyük gösterimiz 700 kadar öğrencinin, önlerinde üzerlerine taş yağın polislerin kaçtığı ve ordunun çağırılmasını gerektiren bir kararlılıkla kendilerini mücadeleye attıkları 24 Mayıs 1955'teydi. Bundan sonra hiçbir şey okulları geride tutamazdı. Emirlerime tam bir itaatle hep birlikte hareket etmeyi öğrendiler ve zaferimizin başlıca faktörlerinden biri haline geldiler. İngilizler bomba atan düşmanın on altı yaşında bir okul çocuğu, ya da devrimci broşürleri dağıtanların on yaşında ilkökul çocukları olduğunu görünce şaşırıyorlardı." Bkz. Folley, a.g.e. s.57

⁵¹ Serter, a.g.e., s.1.

⁵² Age, s.46.

görülmemiş vahşet gösterilerinde bulunmuş, Rum canileri kendilerine su veren Türk kadınlarını dahi arkadan vurarak sokakta oynayan çocukları da kurşunlayarak dünyada eşine ender rastlanan vahşet gösterilerinde bulunmuşlardır.

Başpiskopos Makarios, 13 Ocak 1956 günü Kıbrıs'ın çeşitli kasabalarında verdiği demeçlerde: “EOKA mücadelesinin ve bütün mücadelemizin amacı enosistir. Kıbrıs'ın Helenleştirilmesi mücadelesi zafere, enosise kadar sürdürülecektir⁵³.” diyordu. Böylece 1956'da Kıbrıs'taki iç savaş, bir kurtuluş savaşı olduğu kadar, toplumlararası bir savaş halini de aldı.

Denktaş o yılları şöyle anlatır:” Size Kıbrıs, 1955-1958 de İngiliz idaresindeyken, EOKA terörünü, İngilizlere karşı mücadeleyi anlatacak değilim. O mücadele eğer diğer kolonilerde olduğu gibi sırf bağımsızlık için olmuş olsaydı ve Rumlarla Türkler arasında 1878'den itibaren başlayan Enosis mi yoksa Türk Adası mı kavgası olmamış olsaydı bağımsız bir Kıbrıs ortaya çıkardı. Herkes mesut. Öyle olmadı, Enosis için yola çıktılar."Enosis istemeyen düşmandır" dediler. Türk-İngiliz demeden, sivil-asker demeden herkesi öldürmeye başladılar. 1958'de bir ayda 100 Türk öldürülünce, Türkiye arenaya girmeye mecbur oldu. O günden sonra, Türkiye'nin ağırlığı karşısında, Ada ya taksim olacak veyahut bir anlaşma olacak. Yunanistan ve Makarios en sonunda 1959'da anlaşmaya razı oldu⁵⁴.

3. KIBRIS CUMHURİYETİ'NİN DOĞUŞU VE BATIŞI (1960)

16 Ağustos 1960 tarihinde ilan edilen Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti ile Türkler, kendilerine yapılan tüm mezalim hareketlerini unutmuşlar ve Rumlarla birlikte yaşamayı kabul etmişlerdi. Sonuçta büyük devletlerin de araya girmesi ile Zürih (11 Şubat 1959) ve Londra (19 Şubat 1959) Antlaşmalarının imzalanmasından sonra Kıbrıs Cumhuriyeti doğmuştur (16 Ağustos 1960).Kurulan Cumhuriyet, her iki toplumun ortaklığına dayanmakta idi⁵⁵.Mütakiben, garanti ve ittifak anlaşmaları imzalanmış ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin temel ilkeleri ilan edilmiştir⁵⁶.

16 Ağustos 1960'ta ilgili taraflarca anayasa imzalanarak, Kıbrıs bağımsız bir ülke oldu. Bu düzenleme, Türkiye ve Kıbrıs Türkleri için bir zafer teşkil etti. Zürih-Londra Anlaşması'nı imza eden Makarios, resmen enosisten vazgeçmiş oluyor ve 1960 Anayasası'nın imzalanmasıyla Kıbrıslı Türklere, hayatîyetleri için ihtiyaç duydukları yasal kanun da sağlanmış oluyordu.1960 Anayasası'na göre, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin biri Türkçe diğeri Rumca iki resmi dili oluyordu.

Ada'nın statüsü için ek bir garanti de; Kıbrıs, Türkiye ve Yunanistan arasındaki ittifak Antlaşmasıydı. Buna göre, Kıbrıs'ta kurulan üçlü bir karargâh komutasında 950

⁵³ Serter, a.g.e., s.18.

⁵⁴Rauf Raif Denktaş, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kurucu Başkanı Sayın Rauf Denktaş'ın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Geleceği Konulu Konferansı, İstanbul, Harp Akademileri Basımevi, 2008, s.7

⁵⁵ Serter, a.g.e., s.8.

⁵⁶ Age, ,s.1.

Yunan ve 650 Türk askeri⁵⁷ bulundurulacaktı. Yeni müşterek Kıbrıs ordusunu da eğitecek olan bu kuvvetin komutanı da, anlaşmayı imzalayan devletlerarasında her yıl değiştirilerek üstlenilecekti.

Anayasaya konulmuş bulunan garantilerin kendilerini daha fazla baskıdan koruyacağına inanan Türkler bile, paylarına düşenden oldukça memnundular. Ada'da özgürce dolaşıyor ve çalışıyorlardı; Kıbrıslı Rum komşularının kendilerini taciz edip zarar verdikleri enderdi ve Ada'daki genel ekonomik refahtan da yararlanıyorlardı⁵⁸.

Ancak, siyasal ayrılıklar yeni Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kısa zamanda temelinden sarstı, ilk cumhurbaşkanı olarak seçilen Başpiskopos Makarios :’... 1960'ta gerçekçi bir biçimde, tasarlanmasında yardımcı olduğu anayasanın bir ulus değil, bir devlet yarattığını belirtti⁵⁹.’ Bu Cumhuriyet’in yaşayabilmesi, her iki tarafın da iyi niyetine bağlı idi. Ancak Türk tarafının tüm iyi niyetine karşın, Rum-Yunan İkilisi, bu Cumhuriyeti enosis giden yol üstünde bir “durak” olarak kabul ettiklerini ve bu yeni dönemde enosis için mücadele edeceklerini açıkladılar⁶⁰.

Ancak Makarios'un hâlâ enosis davasına bağlı olduğu ve cumhuriyetin kuruluşunu bu amacın gerçekleşmesinde taktik bir manevra olarak gördüğü kısa zamanda ortaya çıktı. Lefkoşa'da, 1 Nisan 1960'ta yaptığı ve tartışmalara neden olan bir konuşmasında şunları belirtmişti : *“Zürih ve Londra Antlaşmaları umut ve isteklerimizi tam olarak gerçekleştirmemiştir... Bugün ellinci yıldönümünü kutladığımız şanlı özgürlük mücadelemiz; bize bağımsızlığımız için gerekli en ileri kaleleri ve yıkılmaz mevkileri sağlamıştır. Kesin zaferi kazanmak üzere, bu kalelerden başlayarak mücadeleye devam edeceğiz.”*⁶¹

4. KANLI NOEL KATLIAMI (1963) AKRİTAS, TÜRKLER’İ İMHA PLÂNI

16 Ağustos 1960'ta bağımsız ve egemen bir devlet olarak kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti, Rumların enosis⁶² ülkeleri yüzünden fazla yaşayamamıştır. Kıbrıs

⁵⁷ Türk askerinin adaya gelişi ile ilgili teferruatlı bilgi için bkz., Ali Denizli, **Kıbrıs Barış Harekati**, Ankara, Berikan Yayınevi, 2014.

⁵⁸ Oberling, **a.g.e.**, s.53.

⁵⁹ **Age**, s.53-54.

⁶⁰ Serter, **a.g.e.**, s.8.

⁶¹ Oberling, **a.g.e.**, s.53-54. Makarios hainliğini gizleyerek çift taraflı oynuyordu ,Türkiye’ye samimi mesajlar gönderiyordu . İlk cumhurbaşkanı olduğu anda 27 Ağustos 1960 yılında Türk Devlet Başkanı Cemal Gürsel’e yazdığı telgrafta : *“...Kıbrıs Cumhuriyetinin istiklalinin münasebetiyle Ekselanslarının bana ve Kıbrıslılara gönderdiğiniz çok samimi mesajdan fevkalade mütahassız oldum. Hararetle mukabele ettiğimiz iyi temennilerinizden dolayı size ve Türkiye Hükümeti ile halkına kalbi teşekkürlerimi ıblâğ etmekle bahtiyarım. Başpiskopos Makarios Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı.”* Bkz.: BCA 30-01-7-40-18.

⁶² İngiliz gazeteci Rayner Rumların Enosis arzularını şöyle anlatır :’ *Kıbrıs'daki tüm olayların nedeni aşırı Rum askerliği ve Pan-Hellenizm idi. Yirmi yıl süre İle Enosis arzuları içinde, Türk toplumu ezildi, perişan oldu; hem de, bire karşı dört kişi ile... Ada'daki hayat hakları tehdit edildi; ya kaçmak veya karşı topluma dâhil olmak gibi iki alternatif ile karşı karşıya kaldılar. Silâh geri teptiğinde elbetteki Rumlar da fazlasıyla ızdırap çektiler. Ancak anlamadıkları şeydu: Gururlu bir toplumu çok fazla sıkıştırmaya, ezmeye çalışmışlardı.”* Bkz. James Rayner, Ezilmiş Çiçekler (Crushd Flowers), **Kıbrıs'ta Yunan-Rum Canavarlığı**, (Çev. Seva Ülman), Der. M. Said Arif Terzioğlu, Lefkoşa, **Kuzey Kıbrıs Tanıtma Vakfı** Yayını: 1, 1982, s.22.

Rumları, "Kıbrıs Anayasası'nı tadil" için yaptıkları müracaatın Türkiye tarafından reddi üzerine "meseleyi silahla halletmek" ve "Ada'daki Türk meselesini bitirmek" için harekete geçtiler.

Bu dönem için Rumlar, Türkleri Kıbrıs'ta yok edip enosisi gerçekleştirmek amacı ile Cumhurbaşkanı Makarios, İçişleri Bakanı Yorgacis⁶³, Meclis Başkanı Klerides, Çalışma Bakanı Papadopoulos tarafından "Akritas"⁶⁴ Planı" denilen meşum bir planı hazırladılar. Bu plan takibinde de 21 Aralık 1963 tarihinde Türklere saldırı hareketlerini yeniden başlattılar ve Cumhuriyet'i de yıktılar.⁶⁵ Kutsal sayılan camilerimize dahi saldırmaktan çekinmeyen Rumlar, bu dönem içinde Yunanistan'la danışıklı dövüş içindeydiler⁶⁶. Rumların yaptığı saldırılar, 30 Aralık 1963'te İngilizlerin adayı bölen yeşil hattı çizmesine neden olmuştur. Bu saldırılar ve tedhiş hareketleri Kıbrıs Barış Harekâtı'na kadar sürmüştür⁶⁷.

Bilindiği gibi Londra ve Zürih antlaşmaları ile kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin iki ortağı vardı; Kıbrıs Türkleri ve Kıbrıs Rumları. Çoğunluğu teşkil eden Kıbrıs Rumları, diğer ortak Kıbrıs Türkleri'nin 21 Aralık 1963'te silâh zoru ile haklarını gasp etmiş ve iki ortaklı Kıbrıs Cumhuriyeti fiilen sona ermişti. Neredeyse bütün dünyanın, Kıbrıslı Türklerin vetoyu sorumsuzca kullanarak anayasayı islemez hale getirdiklerine inanmaya niyetli olduğu bu anda; veto hakkını ortadan kaldırmak bahanesini gösterip, gerçekte kanuna uydurup enosisi gerçekleştirmek amacıyla anayasa tek taraflı olarak değiştirilebilirdi.⁶⁸ Kıbrıs'ta çaresiz olan Türk'ler Anavatan Türkiye'den yardım bekliyordu.⁶⁹

21 Nisan 1966 tarihli Patris gazetesi Kıbrıs'ı kana bulayan bu korkunç Akritas Türk'leri yok etme, Rum plânını ana hatlarıyla yayınladığı zaman Makarios'tan Yorgacis'e, Nikos Samson'dan Glafkos Klerides'e kadar katliâmın gerçek sorumluların ve Türkler için besledikleri düşünceleri, anılan kişilerin Türk

⁶³ Polikarpos Yorgacis, Kıbrıs'ın en çok tartışılan şahsiyetlerinden biridir. EOKA'nın ilk elemanlarından ve örgüt hiyerarşisinde hızlı bir yükseliş gösterdi. Savaşçı faaliyetinin çok az olmasına rağmen, EOKA kavgasının bitiminden sonra, sayılı mücadelecilerden biri kabul ediliyordu. Ünü ikisi gösterişli şekilde gerçekleşen üç firarından kaynaklanıyor. İngilizler Yorgacis'i, en sıkı bağlardan dahi kurtulma yeteneğiyle tarihe geçen ünlü İngiliz hokkabazına benzetip ona Hudini lakabını taktılar. Makarios'tan sonra Kıbrıs'taki en güçlü şahsiyet haline gelen Yorgacis, Makarios'un öldürülmesi komplosuna karıştıktan sonra, Mart 1970'te Yunanlı subaylarca öldürülünce, başından beri karanlık bir rol oynadığı şüpheleri güçlendi. Bkz. Drusotis, *a.g.e.*, s.89.

⁶⁴ Kıbrıs Türkleri'ni imha için hazırlanan plân adım IX. yy.'larda geçen bir Bizans destanından almıştı: Akritas. Plânın tatbikata konulmasında ise Eoka liderlerinden İçişleri bakanı Polikarpos Yorgacis en büyük rolü oynamıştır.

⁶⁵ Serter, *a.g.e.*, s.9.

⁶⁶ *Age*, s.XVII.

⁶⁷ Serter, *a.g.e.*, s.1.

⁶⁸ Oberling, *a.g.e.*, 63-64.

⁶⁹ Anavatanın desteği amacıyla, 29 Ekim 1963 günü Başbakan İsmet İnönü'ye bir mektup yazan Kıbrıs Müftüsü M. Dana şöyle diyordu: "...Kıbrıs idaresinin, hayatımızın korunmasını ve emniyet altında yaşamasını temin yolundaki yüksek himmetinizin tezahürlerini büyük bir ilgi ile takip ediyoruz. Bundan dolayı Ekselanslarımıza karşı duyduğumuz minnet gayet büyüktür. Bu adadaki tarihi varlığımızı muhafaza yolundaki çalışmalarınızda Anavatan devlet ve milletinin bizi desteklemekte olması, muvaffak olacağımıza inanmayı bize telkin ediyor..." Bkz.: BCA 030-01-8-44-36.

toplumunun gerçek katiller olduklarını su yüzüne çıkarmıştır. Önerilerinin tam bir kararlılıkla reddedildiğini gören ve esasen 4 Eylül 1962 tarihli bir konuşmasında "*Ellenizmin Düşmanı Türk ulusunun Kıbrıs'taki kolu olan Türk azınlığı adadan çıkarılmadıkça, EOKA kahramanlarının ulusal görevleri tamamlanmış sayılmayacaktır*"⁷⁰ . " diyerek devletteki ortaklarına karşı beslediği kanlı emelleri bütün dünyaya sergilemiş olan Makarios, bir soykırım eylemini öngören Akritas Planı'nın uygulamaya konmasını emreder. Provokasyon olarak, 4 Aralık 1963 gecesi ölü EOKA'cı Markos Drakos'un Baf Kapısındaki heykeli bombalanır. 1963 yılı Kanlı Noel saldırılarının hedefi Lefkoşa idi.

Rum saldırısı 22 Aralık 1963 günü başladı. KüçükKaymaklı'nın dış dünya ile irtibatı tamamen kesilmişti. 23 Aralık'tan itibaren yeni takviye kuvvetleri alan Rum saldırganların başına EOKA'cı katil Nikos Sampson⁷¹ geçmişti. Diğer yandan Ada'daki Yunan alayı da saldırganlarla birleşmiş ve Rumlar bütün güçlerini bölgeye teksif etmişti. 22 Aralık 1963 günü Makarios, Garanti antlaşmalarını tanımadığını ilân etmiş, bu, Rum saldırganlara daha da cesaret vermişti⁷². Bütün dünyaca "Kanlı Noel" diye bilinen 21 Aralık 1963 olaylarının başlaması ile birlikte Kıbrıs Türkleri 103 köyü terk etmek zorunda kalmışlardı. Bu Türklerin sayısı 18667'dir⁷³.

5. 1964 YILI OLAYLARI VE ERENKÖY SAVAŞI

⁷⁰ Ahmet Tolgay, Kanlı Noel Kıbrıs Türk'ünün Ateşle Sınası, İstanbul, Kastaş Yayınları, 1993, s.27.

⁷¹ Nikos Sampson'un 28 Aralık 1988 tarihinden beri hatıralarını yayımlayan Eleftheria gazetesi 1963 Kanlı Noel'inin gerçek müsebbiplerini tekrar gözler önüne sermektedir. Nikos Sampson, "*Makarios hükümetinin, İçişleri Bakanlığı'nın ve üçlü karargâhın Yunan kanadına mensup subayların emri ile hareket ettiğini*" tekrar açıklamakta ve KüçükKaymaklı savaşlarını Yunanlılar'ın Balkan Savaşları dışında Türkler'e karşı kazanılan yegâne Yunan zaferi olduğunu iddia etmektedir. Bkz.Çay, a.g.e., s.74. Kanlı Noel esnasında Türkiye'de seçimler ve bir hükümet boşluğu vardı .16 Kasım 1963 ara seçimlerini Adalet Partisi(AP) kazandı. Aynı gün yapılan yerel seçimlerde AP % 45.4, CHP ise %36.2 oranında oy aldı. Başbakan İnönü yurtdışında bulunduğu sırada Yeni Türkiye Partisi(YTP) hükümetten çekildi. Hemen ertesi gün de Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) hükümetten çekildiğini açıkladı. II. Koalisyon da çökmüştü. 2 Aralık'ta İnönü istifa etti. AP lideri Ragıp Gümüşpala hükümeti kuramadı, 10. İnönü Hükümeti ancak kanlı Noel'den sonra, 25 Aralık'ta kuruldu. Bu defa CHP bağımsızlarla birlikteydi. İşte bu durumu dile getirerek 25 Aralık 1963 günü Başbakan İnönü'ye mektup yazan vatandaş şöyle yazmaktadır: "...harekete geçmek için tertiplenen zaman yani Noel, Türkiye'de hükümetin kurulmadığı bir zamanın seçilmesi çok dikkat çekicidir..." demektedir. Bkz.: BCA 030-01-22-127-17. Başbakan İnönü'ye 29 Aralık 1963 günü mektup yazan Aliye Üsküp hanım şöyle yazmaktadır: "...Makaryos bir cumhurreisi vasıflarına sahip olmak şöyle dursun ,insanlık vasıflarından mahrum olduğundan ,artık Kıbrıs Cumhur Reisliğinden uzaklaştırılmalıdır. Yunanistan'da kiliselere kapanıp ömrü boyunca günah çıkarsa,silahsız bunca masum Türk'ün kanını döktüğü için Allah onu af etmeyecektir..." demektedir.. Bkz. BCA 030-01-22-127-17. Kıbrıs'ta işler karışmış, Türklerle karşı saldırılar başlamıştı. Bunun üzerine Türk jetleri 24 Aralık 1963'te Kıbrıs üzerinde ihtar uçuşu yaptılar. 16 Mart'ta TBMM hükümete Kıbrıs'a müdahale için yetki verdi ancak Haziran ayında ABD Başkanı Johnson'ın adıyla anılan ünlü Johnson mektubu ile bu girişim engellendi, Türkiye Kıbrıs'a müdahale edemedi. Sadece Amerika değil Sovyetler'de Türk çıkarmasına karşıydı, Atina radyosu 15 Mart 1964 yılında yaptığı açıklamada, Sovyet Başbakanı Kruşçev Başpiskopos Makaryos'a bir mesaj göndererek, Kıbrıs'a bir Türk müdahalesi yapıldığı takdirde Sovyetler Birliğinin Kıbrıs Cumhuriyetine maddi ve manevi yardımda bulunacağını bildirmiştir. Bkz. BCA,030-01-71-453-10.

⁷² Çay, a.g.e., s.73-74.

⁷³ Age, s.81.

İngiliz generalinin komutasındaki üçlü barışı koruma kuvvetinin göreve başlamasından sonra Türkler'le Rumlar arasında sınır olarak 26 Aralık 1963'te "Yeşil Hat" çizildi. Barış çabaları için Londra Konferansı'nın bir netice vermeden dağılmasından iki gün sonra 23 Ocak 1964'de Lefkoşa'da Bayraktar Camii yeniden bombalandı. Türk bölgelerine yönelik Rum saldırılar da tekrar başladı. Limasol⁷⁴, Baf, Magosa, Poli'de yüzlerce Türk öldü, binlercesi yaralandı veya köylerini terk etmek zorunda kaldı⁷⁵.

Katliamlar üzerine Türkiye 13 Şubat 1964'de Güvenlik Konseyi'ne başvurdu. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde 26 Şubat'ta başlayan görüşmeler, 4 Mart 1964'de sonuçlandı. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 4 Mart 1964 tarihli kararı Rum yönetimini "Kıbrıs Hükümeti" olarak tanımakta idi. 31 Mart 1964 günü Makarios Yunan Dışişleri Bakanı Kostopulas'a gönderdiği bir mektupta, Kıbrıs'taki Yunan ve Türk askeri birliklerinin çekilmesini istemiştir. Yunan makamları bu talebi olumlu karşılamış, Türkiye'nin de aynı temaülü göstermesini istiyerek, Atina'daki Türk Büyükelçisi ile görüşmüşlerdir.⁷⁶ Makarios kurnazca Ada Türk'lerin Türk askeri desteğinden yoksun bırakmaya çalışmaktadır.

4 Nisan 1964'de bir açıklama yapan Makarios Zürih ve Londra antlaşmalarının bir parçası olan ittifak antlaşmasını feshettiğini ilân etti. Diğer yandan Kıbrıs'taki BM Barış Gücü'nün görev yapmasını çeşitli vesilelerle engelleyen Rum Temsilciler Meclisi, Mayıs ayındaki son birleşiminde Türkleri imha için "Rum Millî Muhafız Alayı" kurulmasına karar verdi. Kıbrıs Rum Temsilciler Meclisi'nin bu kararından sonra; Türkiye, Kıbrıs'a müdahaleye karar verdi⁷⁷.

Ancak Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesinden önce, Amerika bir mektupla harekâta engel oldu. Amerikan başkanının gönderdiği mektup Türk basınında tam metin olarak yayınlandı. "Johnson Mektubu" olarak Türk dış politik hayatında yerini alan mektupta Johnson, Türkiye'yi tehdit etmekte ve Türkiye'den Kıbrıs'a müdahale hakkını kullanmamasını istemekteydi. Johnson'un bu mektubunu 13 Haziran'da cevaplandıran İsmet İnönü, mektubun Türkiye'de hayal kırıklığı yarattığını vurgulayarak Kıbrıs Rum liderliği ile Yunanistan'ın antlaşmaları çiğnemesini ve Türk haklarını gasp etmesini, ABD'nin görmemezlikten geldiğini de hatırlatmakta idi.

Siyasi olaylar bu şekilde devam ederken Rumlar Ada'da hazırlıklarını sürdürüyorlardı. EOKA tedhiş örgütü lideri olan Grivas 9 Haziran'da Eleftheria vapuru ile Kıbrıs'a geldi. Limasol'dan Kıbrıs'a gizlice giren Grivas derhal,

⁷⁴ Kıbrıs Rum radyosu, Limasolda 6 Türk'ün öldürüldüğünü, Rum polisince muhasara altına alınan 25 kadar Türk'ün kadın ve çocuk olarak Kızılhaç'a teslim edildiğini bildirmiştir. Bkz. BCA.030-01-71-453-10.

⁷⁵ Çay, a.g.e., s.76.

⁷⁶ BCA.030-01-71-453-10

⁷⁷ Çay, a.g.e., s.78.

General Karayannis'ten boşalan Rum Milli Muhafız Ordusu Komutanlığı'na getirilmiştir⁷⁸.

3 Temmuz 1964'de Atina'ya giden Grivas Atina'daki temaslarını tamamladıktan sonra 6 Ağustos 1964 akşamı Lefkoşa'ya dönmüş ve Alevkaya'nın hemen güneyindeki Lorovouno tepelerinin zapt edilmesi için Makarios'un onayını istedi. Grivas'ın bu talebinden sonra Rum Bakanlar Kurulu'nu toplantıya çağıran Makarios, Bakanlar Kurulu'ndan oybirliği ile "harekâtın yapılması" kararını aldı.

Grivas'ın Tillirga bölgesine saldırı emrini vermesiyle 6 Ağustos 1964'te Türk-Rum çatışması tekrar başladı. Bu saldırı sırasında Erenköy bölgesinde bulunan bir avuç mücahit çok zor durumda idiler. Mücahitler arasında, saldırıdan kısa bir süre önce Ada'ya gizlice çıkan Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf Denктаş da bulunmakta idi. Mücahitlerin durumu telsizle Ankara'ya bildirilerek yardım istendi. Bir süre sonra Türk savaş uçakları bölge üzerinde ihtar uçuşlarına başladılar. İhtar uçuşlarına rağmen Rum saldırılarının devam etmesi üzerine Türk uçakları, Rum askeri birliklerine karşı harekâtı başlatmış ve saldırgan Rum kuvvetleri bozguna uğratılmışlardır⁷⁹.

9 Ağustos 1964 günü çarpışmaların tekrar başlaması üzerine Türk uçakları Rum kuvvetlerine karşı tekrar saldırıya geçtiler. Türk jetlerinin müdahalesi sonucu Rumlar saldırıyı durdurmak zorunda kaldılar. Harekâtın tamamlanmasından sonra Erenköy sahillerine yanaşan bir Türk gemisi, bölgedeki yaralılarla birlikte, 1 Ağustos 1964'te, Erenköy'e gizlice çıkan Denктаş'ı Türkiye'ye getirmiştir. Harekât sırasında uçağı düşen Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel de şehit olmuştu.

Erenköy savaşının başlarında, *"Türkiye müdahale ederse kurtaracak Türk bulamayacaktır"* diyen Makarios, Türk savaş uçaklarının iki günlük harekâtından sonra ateşkes'e razı olmuştur. Erenköy savaşı sırasında Rumlar 53 ölü, 125 yaralı verirken, Türklerin kaybı 12 şehit, 4 kayıp ve 32 yaralı idi⁸⁰. Birleşmiş Milletler aracılığı ile köylerini terk etmek zorunda kalan Türklerle ilgili araştırmanın sonuçlarına göre: 1964 yılında Lefkoşa kazasında 39, Girne kazasında 7, Baf kazasında 49, Larnaka kazasında 21 ve Magosa kazasında 21 köy olmak üzere 124 köy zarar görmüş, yüzlerce Türk ölmüş, binlercesi yaralanmış veya köylerini terk etmek zorunda kalmışlardı. 1963 yılında başlayıp 1964'de de devam eden olaylarda 364 Türk şehit olmuştur.⁸¹

6. KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI ÖNCESİ OLAYLAR

Kıbrıs'taki Makarios yönetimi ile arası açılan Yunan Cunta idaresi, Makarios'u devirmek için hazırlıklarda bulunuyordu. Bu iş için 1972 yılında gizlice Kıbrıs'a gönderilen Grivas, Rum Milli Muhafız Ordusu ile Kıbrıs'taki diğer silahlı grupları

⁷⁸ Çay, age, s.79.

⁷⁹ Çay, age, s.80.

⁸⁰ Çay, age, s.81.

⁸¹ Çay, age, s. 81-82.

Makarios'a karşı organize etmeye başlamıştı. 5 Temmuz günü bir basın toplantısı düzenleyen ve Yunanistan'ı "Kıbrıs Devleti'ni yıkmaya çalışmak"la suçlayan Makarios, İngiliz televizyonuna da suçlama açıklaması yapıyordu. Başpiskopos Makarios'un bu açık suçlamalarından sonra Atina için yapacak başka birşey kalmamıştı. Makarios hakkındaki kararın verilmesi üzerine, Kıbrıs'taki Yunan Kara Kuvvetleri Komutanı Yarbay Konstantinos Kobokis Atina'ya çağrıldı

Planlandığı üzere 15 Temmuz sabahı RMMO'na ait üç tank başkanlık sarayına saldırdı. Ancak Makarios, saraydan gizlice çıkarak Baf a kaçtı. Bu arada Rum Milli Muhafız Ordusu'na bağlı birlikler de Strovolo'daki Cikko Manastırı'na bağlı Medohiyon ile Makarios'un Girne'deki yazlık sarayı Bella Pais'e baskın yapmışlardı. Ancak Makarios bulunamadı.

Diğer yandan Darbeciler Eoka liderlerinden Nikos Sampson'u Makarios'un yerine Cumhurbaşkanlığı'na getirmişler, O'da gene Makarios'tan boşalan Başpiskoposluk görevine tayin olunan Yennadios'un huzurunda and içerek Cumhurbaşkanlığı görevine başlamıştı. Nikos Sampson darbenin Makarios'a karşı olduğunu, Kıbrıs Türkleri'ne karşı düşmanca bir duygu beslemediklerini ilân ederek Kıbrıs'taki bu "Yunan oldu bittisi"nin tanınmasına gayret göstermekte idi. 15 Temmuz akşamı bütün Kıbrıs'ta sıkıyönetim ilân eden darbeciler kısa zamanda Lefkoşa ve Girne'ye hâkim olmuşlar ve Makarios taraftarlarını ezmişti.⁸²

7. 20 TEMMUZ 1974 KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI

Yunanistan'ın bir darbe ile Kıbrıs adasını ele geçirmeğe çalışması karşısında Türkiye garanti antlaşmasından doğan hakkına binaen Kıbrıs Barış Harekâtına karar vermişti. 20 Temmuz 1974 günü kıyıya ayak basan, inen ve atılan birlikler harekât planı gereğince bir an önce Girne boğazını ele geçirerek birbirleri ile birleşmek gayretini gösterememişler, çıktıkları ve indikleri bölgelerde savunmaya geçmişlerdir. Ancak 22 Temmuz 1974 günü Yavuz çıkarma plajına çıkarılan birliklerin, vakit geçirmeden ve karaya ayak basar basmaz birleşmek amacıyla Girne'ye doğru taarruza başlamasıyla muharebenin seyrini değiştirmiştir. Yavuz çıkarma plajı ile Girne arasında 22 Temmuz 1974 akşamına kadar yapılan muharebelerden sonra Girne boğazı düşürülmüş ve saat 16.30'da birleşme sağlanmıştır.

Türkiye, Rum-Yunan ikilisiyle anlaşmanın mümkün olmadığını görerek 22 Temmuz'da başlayan fakat ateşkes sonucu tamamlanamayan harekâtın tamamlanmasına karar verdi. 14 Ağustos'ta başlayıp 16 Ağustos 1974 'de sona eren üç günlük 2'nci Barış Harekâtı neticesinde bir taraftan Magosa'ya diğer taraftan Lefke'ye varılarak Türk tarafının sınırları çizildi.

Barış Harekâtı sonrasında ortaya çıkan Murat ağa, Atlılar, Sandallar vb. katliamları harekâtın ne derece yerinde bir karar olduğunun göstergesidir. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın çizdiği sınırlar Türk tarafına devlet kurma imkânı verdi ve 13 Şubat 1975 tarihinde "Kıbrıs Türk Federe Devleti" ilan edildi. Bu gelişme üzerine Rumlar, 28

⁸² Çay, age, s. 97.

Nisan,3 Mayıs, 5-7 Haziran ve 31 Temmuz 1975 tarihlerindeki görüşmelere katılmak zorunda kaldı. Son toplantıda Güney Kıbrıs'taki Türkler ile Kuzey Kıbrıs'taki Rumların gönüllü olarak yer değişimi hususunda anlaşmaya varıldı. 8-10 Eylül 1975 tarihlerinde de mübadele gerçekleştirildi. Böylece Kıbrıs Adası fiilen iki toplumun temsil edildiği iki devlete ayrılmış oldu.⁸³

Türkiye'nin bu müdahalesinden sonra Yunanistan ve Kıbrıs Rum hükümetleri bütün dünyada Türkiye'ye karşı kesif ve sistemli bir propaganda faaliyeti başlatmışlardır. Öyle bir propaganda ki; gerçekleri çarpıtan, zalimi mazlum, mazlumu da insan haklarını çiğnemiş zalim gibi gösteren, öyle bir propaganda ki, olayları yaşamış, Kıbrıs Türklerine yapılan iğrenç ve insanlık dışı zulmü, işkenceyi görmüş tarafsız tanıkları isyan ettirecek cinsten. Avrupa basınının yakından tanıdığı İngiliz gazeteci James Rayner⁸⁴ olayları yerinde izlemiş, düzmece propagandalara isyan etmiş olan bu gözlemcilerden biridir. Rayner, 1974 yılında harekâtın hemen sonra Kıbrıs'a ulaşan gazetecidir. Olayları orada gördü fotoğrafladı ve Rum vahşetinin tarafsız tanığı oldu.⁸⁵

SONUÇ

Sonuç ne oldu, Enosis hayali ile kıvranan barbar Rumların Kıbrıs'ta silâhsız Türk toplumuna karşı giriştikleri toplu imha plânlarından canını kurtaramayanlar bir papazın korkunç hayallerinin kurbanı olmuşlardır.⁸⁶ Görüldüğü üzere, Makarios, Başpiskoposluğa seçildiği günden itibaren kendini Enosis'e adanmış ve bir ömür boyu Kıbrıs'ı Yunanistan'a katmak için çalışmış ve bu süreçte sürekli Türk ve Rum toplumları arasında kin, nefret, düşmanlık tohumları ekmiş, Türk toplumunu etnik arındırmaya tabi tutmuş, iki toplumu bir daha bir araya gelemeyecek şekilde birbirlerinden ayırmıştır.

Makarios, kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'ni bir Cumhurbaşkanı'na bir devlet adamına yakışan bilgi, beceri, ciddiyet ve sorumlulukla değil, bir komitacı Yunan palikaryası gibi, Grivas'ın ve Yunan devletinin desteği ile kendisi bir piyon, maşa olarak EOKA'nın çağ dışı kalmış ve köhnemiş yeraltı örgütü mantığı ile yönetmiştir.

⁸³ Süleyman Özmen, Avrasya'nın **Kırılma Noktası Kıbrıs**, İstanbul, 2007,s.292-293.

⁸⁴ Rayner, 1974 yılında harekâtın hemen sonra Kıbrıs'a ulaşan gazetecidir. Olayları orada gördü fotoğrafladı ve Rum vahşetinin tarafsız tanığı oldu. «James Rayner'in karanlık olayları aydınlatığı flaş şeklinde yapmaktadırlar. Rayner, bu şöhrete hakkıyla sahip olduğunu 1974 yılında, Kıbrıs'ta da ispatladı. O, Kıbrıs'ta, aralarında 16 günlük bebeklerin de bulunduğu kurbanların gömülüp saklandığı Sandallar köyü toplu katliamını ortaya çıkartan ve Dünyaya yayan gazetecidir.1977 yılı başında Yunan propagandasının Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nu âlet etmeye kalkışması, tek taraflı ve gizli olması gereken bir raporun Times Gazetesi'nde yayınlanması, bu ünlü gazeteciye harekete geçirmeye yetti. Derhâl, burada özetini sunduğumuz mektubu kaleme alarak İngiltere'nin belli başlı gazetelerine gönderdi. Mektubunda Rayner, Kıbrıs'ta zulmü, tecavüzü, vahşeti kimin kime yaptığını bir güzel anlattı. Bkz. Ryner, **age**, s. 9-10.

⁸⁵ Rayner, **a.g.e.**, s. 9. Rum-Yunan ikilisinin Kıbrıs Barış harekatı ve öncesinde ve sonrasında Kıbrıs adasını ne hale getirdiklerini İngiliz gazeteci Rayner Şöyle anlatır: “ *Korkunç savaş sahneleri, toplu mezarlar, bir köy halkının toptan yok edilmesi, bu güneşli, denizli hayallerin yerini süratle kabusla bıraktılar. Masum sivil halkın gömüldüğü toplu mezarlar, ölümden bile çocuğunu göğsüne bastıran bir annenin görüntüleri kapladı artık bu hayallerin yerini.*”

⁸⁶ Rayner, **a.g.e.**, s.26.

Makarios, Kıbrıs Türkleri'ni ölümle tehdit ederek, ortağı oldukları Kıbrıs Cumhuriyeti Devleti'nin yasama, yürütme ve yargı organları ile bütün devlet dairelerinden atmış, yerlerine Rum bakanlar ve Rum memurlar atamıştı. Böylece Kıbrıs Cumhuriyeti sadece Rumlar'a hizmet eden bir devlet olarak Makarios'un kontrol ve denetimi altına girmişti.

Devlet gücünü tek başına ele geçiren Makarios, 103 Türk köyünü yakmış, yıkmış, Türk mallarını yağma ve talan etmiş köy halkının bir kısmını öldürmüş, bu köylerde yaşayan yaklaşık 25000 Türk (adada yaşayan Türk nüfusun hemen hemen ¼'ü) ölüm korkusu ile köylerini terk ederek daha güvenli Türk bölgelerine göç etmişler, yaşamlarını sağlıksız ve çok zor koşullar altında çadırlarda, ağaçlarda, otomobil garajlarında, mağaralarda sürdürmek zorunda bırakılmışlardı.

Makaryos'un akıl hocası ve ondan da tehlikeli Grivas'da savaş suçlusudur. İngiltere Muhafazakâr Milletvekili John Hall, Yorgo Grivas'ı en kısa şekliyle şöyle ifade etmiş : *"Korkakça düzenlenmiş pek çok vahşi cinayetin işlenmesinde son derece başarılı, ancak Enosis ve Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması konusunda tamamen başarısız olmuş, ısmarlama bir suikastçi"* diyerek dünyayı uyarmaya çalışmıştır.

Ancak ne hayrettir ki, dünya eli kanlı katilleri özgürlük savaşçısı olarak kabul ediyor ve Papa bile gidip katil Makaryos'a dua ediyor. Her halde masum insanlara yaptıklarından dolayı cehennemin en derinliklerindedirler.

Sonuç olarak; Kıbrıs'ta akan kanların sorumluları Makaryos, Grivas ve EOKA'cı Rum ve Yunanlılardır. Bu konuda emekli Tümgeneral Ali Fikret Atun şöyle değerlendirmektedir: *"Bugün karşımızda kangren olmuş bir sorun olarak duran Kıbrıs meselesi Makarios'un Cumhurbaşkanı olarak, uluslararası hukuku ve hukuk ahlakını ayaklar altına alarak, 1960'da Türklerin ortaklığına dayalı olarak kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'ni silah zoru ile gasp edip Türkleri devlet organlarından dışlaması ve Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etmek istemesi sonucu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, bugüne kadar, Kıbrıs'ta Türkler ile Rumların yaşadıkları bütün felaketlerin, çektikleri bütün acıların, dökülen kanların ve katledilen Türklerin yegâne sorumlusu Makarios ile Yunanistan'dır."*⁸⁷

Kıbrıs Türkünün, TMT'nin kutsal çatısı altında verdiği özgürlük ve var oluş mücadelesi, Garanti Antlaşması'na dayalı olarak Türkiye'nin 20 Temmuz 1974'te adaya askeri müdahalede bulunduğu tarihe kadar, on bir sene, çok zor koşullar altında devam etmiş ve sonunda Kuzey Kıbrıs'ta toplanan Kıbrıs Türkleri kendi egemen KKTC Devleti'ni ilan etmişlerdi. Ulaşılan bu mutlu sonucu, Sayın Denктаş'ın belirttiği gibi *"KKTC Türk halkının ve Türkiye'nin evlatlarını feda ederek, ortaklıktan kurtardığı haklarını içeren bir devlettir. Kimsenin hakkını gasp etmiş değildir. Ama Rum "meşru hükümet benim" dediği sürece Kıbrıs Türklerinin hakkını gasp etmek emelinde olduğunu gösterir. Şimdi Kıbrıs meselesi, muazzam bir lobi, bir propaganda meselesi hâline gelmiştir. Avrupa'da Avrupalıya, Almanya'da, İngiltere'de, Fransa'da Kıbrıs*

⁸⁷ Bkz. Ali Fikret Atun , "Makarios'un İhaneti", http://www.kibristkd.org.tr/pg_327_makariosun-ihaneti (E. Tarihi 01.06.2020)

meselesini anlatmak için Türkiye'nin ve bizim faaliyetlerimiz nedir? Üzümlere söylüyorum sıfırdır! Rum'un nedir? Ateş gibi her yere yaşıyorlar kendi davalarını anlatmak için. Buna dur demek lazım ve faaliyetlerimizi artırmamız lazım. Lehimize yazılmış kitaplar var, "Jenosid" (soykırım) kitabı var, efendim bir hayli broşür var. Bunlar zamanında dağıtılmış, unutulmuş. İnsanlar değişti, diplomatlar değişti. Aynı hikâyeyi tekrar tekrar söylemek lazım. Unutmamak lazım, unutturmamak lazım.”⁸⁸ İkazını bize yapmakta ve yol göstermektedir.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

BCA 30-01-7-40-18

BCA 030-01-8-44-36

BCA 030-01-22-127-17.

BCA 030-01-71-453-10

Kitap ve Makaleler

AKGÜN, Sibel, "Bir Terör Örgütü Olarak EOKA ", **Kıbrıs Güvenlik Kuvvetleri Dergisi**, S. 67, 2006, s. 12-25.

ÇAY, Abdulhaluk Mehmet, Kıbrıs'ta **Kanlı Noel-1963**, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1989.

DENKTAŞ, Rauf F., **Kıbrıs Elli Yılın Hikayesi**, İstanbul, 2008.

.....Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kurucu Başkanı Sayın Rauf Denktaş'ın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Geleceği Konulu Konferansı, İstanbul, **Harp Akademileri Basımevi**, 2008.

DENİZLİ, Ali, **Kıbrıs Barış Harekâtı**, Ankara, Berikan Yayınevi, 2014.

DRUSOTİS, Makarios, **Karanlık Yön EOKA**, Lefkoşa, Galeri Kültür Yayınları, 2005.

FOLEY, Charles, General **Grivas Hayatım**, (Çev. Cumhur Atay), İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2014.

GİBBONS, Harry Scott, Kıbrıs'ta **Soykırım (The Genocide Files)**, Ankara, Özyurt Matbaası, 2003.

OBERLİNG, Pierre, Bellapais'e **Giden Yol**, (Çev. Mehmet Erdoğan), Ankara, 1987. ÖZMEN Süleyman, **Avrasya'nın Kırılma Noktası, Kıbrıs**, İstanbul, IQ Yayınları, 2007.

RAYNER, James, Ezilmiş **Çiçekler (Crushed Flowers)**, Kıbrıs'ta Yunan-Rum Canavarlığı, (Çev. Seva Ülman), Derleyen, M. Said Arif Terzioğlu, 2014.

SERTER, Vehbi Zeki, **Kıbrıs'ta Rum-Yunan Saldırıları ve Soykırım**, Ankara, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Merkezi Yayınları, 2014.

⁸⁸ Denktaş ,Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti..., s.10.

SEVİNÇ, Derya, “ Türk - Yunan İlişkileri Çerçevesinde Kıbrıs Sorununda Yeni Bir Aşama (1954-1960)”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, **Atatürk Yolu Dergisi**, S. 60, 2017, s. 171-206.

ŞİMŞİR, Bilal N, **Ege Sorunu-Belgeler (1912-1913)**, C. I, Ankara, 1976.

TOLGAY, Ahmet, **Kanlı Noel Kıbrıs Türk’ünün Ateşle Sınavı**, İstanbul, Kastaş Yayınları, 1993.

YÜKSEL, Dilek Yiğit, “Kıbrıs Türk Milli Mücadelesi (1914-1958)” **Çağdaş Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C. 3, S. 18-19, 2009, s. 23-35.

İnternet kaynakları:

ATUN, Ali Fikret, “Makarios’un İhaneti”,
http://www.kibristkd.org.tr/pg_327_makariosun-ihaneti (E. Tarihi 01.06.2020).

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 2, Sayı: 2, Haziran 2020, s. 1-25.

EKLER

Ek-1 EOKA'yı Teferruatlı Olarak Anlatan Kitap

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 2, Sayı: 2, Haziran 2020, s. 1-25.